

Geaflecht



Geaflecht verschijnt vier maal per jaar en is een uitgave van Natuurvereniging Geaflecht.

www.geaflecht.nl

NOTARIS
KANTOOR

de **A** *nn* **a** *ries*

ZONNEDAUW 4 - 9202 PA DRACHTEN

POSTBUS 10 - 9247 ZN URETERP

T 0512 - 303 403

INFO@WAARVANAKTE.NL

WWW.WAARVANAKTE.NL



meer als 100 jaar

mannenmode
BELLINGA

Hoofdstraat 57 Gorredijk 0513-461424

LUNCHROOM

"De Gerdykster"

0513-464296

Hoofdstraat 51 - 8401 BW Gorredijk

Café **Salento**



STERK OP HET WERK

Café Salento is hét koffieconcept van Overwijk Koffiesystemen. Met hoge kwaliteit koffie, koffieautomaten en service leveren wij zorgeloze koffievoorziening op iedere werkvloer.

0513 46 50 50
www.cafesalento.nl
info@overwijk.nl



Artistique

Kapsalon

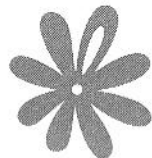


0513 - 46 29 65

Kerkewal 23

8401 CG Gorredijk

sikkebo  nstra
FIETSSPECIALIST

Tuin 
dorado

het voordeel van Groen
Drachten · Gorredijk · Wolvega

ERVAREN SCHILDERS
VOOR VAKKUNDIG
SCHILDERWERK



r. bethlehem
SCHILDERSBEDRIJF



TEL. 0513-462016 WWW.BETHLEHEMSCHILDERS.NL

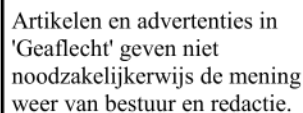
EP: Van der Molen

ElectronicPartner

Beeld & Geluid - Telecom - Multimedia - Wassen & Drogen - Koelen & Vriezen
Huishoudelijke apparatuur - Inbouwapparatuur - Satelliet - Eigen technische dienst

Hoofdstraat 88 - 8401 CC Gorredijk - Telefoon: (0513) 46 20 65

onze service
maakt het
verschil



CONTRIBUTIE : Leden € 10,00 per jaar.
: Leden postabonnees € 20,00. Geaflecht kan ook digitaal verzonden worden.



Inhoud Geaflecht nr.4 december 2020

Adressenlijst	1
Van de bestuurstafel	3
Hoe om te gaan met de Algemene Ledenvergadering in 2021	3
Biodiversiteit	7
Verslag Eurobirdwatch en open dag Menork	9
Activiteiten	10
Nieuws over onze website Geaflecht.nl	12
Reptielen monitoring in Fryslân in 2012	13
De zwarte specht	16
Natuur en recht	18
Column: Duurzaam	20
Uitgelicht: De otterman	21
Vogelwaarnemingen	23
Energie transitie? Een terug- en vooruitblik in fossiel en groen	28
Natuerferiening Bakkefean e.o.	29
Mandefjeld en Bakkeveanster dûnen: Gebied met twee gezichten	29
Natoer Nijs oktober 2020	32
Van het bestuur	33

Voorwoord

Het jaar zit er alweer bijna op en wat voor een jaar was het! Het coronavirus teisterde de wereld en maakte vele slachtoffers. Het deed en doet ons tevens beseffen hoeveel luxe en vrijheid we altijd hebben en hebben gehad. Heel veel mensen zochten en zoeken de natuur op. Om er rust, reinheid en ontspanning te vinden. Iets dat onze leden waarschijnlijk al vele jaren doen. Klimaatneutraal gedrag, wat we eten, hoe we reizen en we met elkaar omgaan. Het is allemaal veranderd. En niet geheel ten ongunste. Vervuilers zijn door covid-19 extra zwaar getroffen en er is een boost voor groene ondernemers en projecten.

Er is meer aandacht voor de natuur en de manier waarop met dieren wordt omgegaan. Dat is alvast meegenomen. Aandacht voor bescherming en uitbreiding van onze mooie natuur blijft echter nodig. In dit nummer van de Geaflecht vindt u uitgebreid nieuws van ons bestuur. We hebben in november een gesprek met wethouders en ambtenaren gehad. Daar staat ook het e.e.a. in deze wintereditie over vermeld. We stellen het overigens zeer op prijs als u ook een bijdrage zou kunnen leveren in de vorm van een brief, artikel of vermelding (vogels, planten paddenstoelen, zoogdieren etc.) Dat vergroot de betrokkenheid en geeft ons extra motivatie.

Rest mij u namens het hele bestuur van deze mooie natuurvereniging hele Fijne Feestdagen en een Gelukkig Nieuwjaar toe te wensen!

Theo Scheper
Voorzitter

PS Hopelijk krijgen we in januari of februari een koudegolf waardoor we toch nog weer een keer op natuurijs kunnen ☺





Van de bestuurstafel Verenigingsnieuws en correspondentie



Hoe om te gaan met de Algemene Ledenvergadering in 2021?

Elk jaar (in februari) houden wij een Algemene Ledenvergadering voor onze leden. Wij bespreken dan onder andere het jaarverslag, de financiën van afgelopen jaar en de begroting van het nieuwe jaar.

Het Bestuur is voornemens in februari 2021 geen Ledenvergadering te organiseren. De reden daarvoor is dat het Corona-virus. Zoals het nu lijkt, zal het Virus ook in begin 2021 nog steeds aanwezig zijn. Een ledenbijeenkomst lijkt ons niet reëel omdat onze gezondheid dan in gevaar kan komen

Uiteraard dient het bestuur over 2021 wel verantwoording af te leggen. De wijze van verantwoording doen wij dit keer via onze Geaflecht. In het Geaflechtnummer van maart 2021 wordt het jaarverslag 2020, de financiële jaarrekening 2020 en de begroting 2021 gepubliceerd.

De leden kunnen zich tot 15 mei 2021 wenden tot het Bestuur om vragen te stellen, goed- of afkeuring te geven en/of opmerkingen plaatsen. Voor de reacties kunnen de leden gebruik maken van het emailadres: geaflecht@gmail.com.

Na 15 juni 2021 zal het Bestuur met in achtneming van de reacties van de leden, eventueel met aanpassingen, het verslag, de jaarrekening en begroting goedkeuren.

In het Geaflechtnummer van juni zal het Bestuur de binnengekomen relevante reacties van leden weergeven en van commentaar voorzien.

Het Bestuur is van mening dat, rekening houdende met het Corona-tijdperk, met bovengenoemde werkwijze op een verantwoorde wijze bestuurlijke verantwoording wordt afgelegd.

Van de bestuurstafel

In gesprek met wethouders

Op 12 november hadden Natuerferiening Bakkefean e.o. en Natuurvereniging Geaflecht het jaarlijks overleg met burgemeester en wethouders van Opsterland. Het college was deze keer vertegenwoordigd door de wethouders Anko Postma en Libbe de Vries. Hieronder een weergave, met enig toegevoegd commentaar, van deze digitale vergadering ("wij" staat voor de beide natuurverenigingen).



Blijvende samenwerking

Van beide kanten werd met waardering gesproken over de vrijwilligers die de handen uit de mouwen steken om de biodiversiteit in plantsoenen en bermen te verbeteren. Zowel de gemeente als wij willen deze samenwerking graag voortzetten en uitbreiden. De werkgroepen, zoals Margje's Reed en Fleurig Ommetje Lippenhuizen, weten zich zo ook in de toekomst gesteund bij hun goede werk.

Nestkasten bij bomen met eikenprocessierups

In het vroege voorjaar hebben vrijwilligers nestkasten opgehangen in de buurt van eikenbomen waar de gemeente de eikenprocessierups wil beteugelen. De kasten waren door de gemeente beschikbaar gesteld en gemaakt door Maatwurk in Gorredijk. Wethouder De Vries toonde zich er verheugd over dat veel nestkasten in het broedseizoen bewoond zijn door kool- en pimpelmezen. Hij bood aan om de kasten, die enkele gebreken vertonen, te laten herstellen en een aantal extra te laten maken. Bovendien wil hij de biodiversiteit in de omgeving van de "rupsenbomen" verbeteren om nog meer succes te boeken met de beheersing van de eikenprocessierups.



Naar verdere verbetering

Voor een langdurige, vruchtbare samenwerking tussen samenleving en overheid is voldoende overeenstemming van inzicht, opvatting en handelen een vereiste. Wij ervaren dat er hier en daar ruimte is voor verbetering. Een voorbeeld. Vrijwilligers zaaien stukken berm in met bloemrijke (inheemse) kruidenmengsels terwijl de gemeente de bermen niet onderhoudt volgens de ecologische methodiek van Kleurkeur. Dit is niet met elkaar te rijmen. Het inzaaien van stukken berm met bloemrijke zaden alleen is niet voldoende. De fleurige postzegeltjes zullen veel meer effect hebben als ze deel uitmaken van een netwerk van bermen die over de hele lengte ecologisch wordt onderhouden. De wethouders lieten in het midden of de gemeente de Kleurkeur-methodiek volgend jaar zal invoeren. Zij houden het wel in gedachten.

Een nieuw Beeldkwaliteitsplan

De gemeente werkt aan een nieuw Beeldkwaliteitsplan. Hierin zal worden beschreven hoe de openbare groene ruimte eruit moet zien (bijvoorbeeld als strak gazon dat vaak wordt gemaaid, als bosje of als kleurrijke weide of berm met veel verschillende planten en insecten) en welk onderhoud hiervoor nodig is. Wij hebben de wens geuit om bij het opstellen van het plan te worden betrokken.

Uitvoering van het Bomenbeleidsplan

Het gesprek met de wethouders ging ook over de toepassing van het Bomenbeleidsplan. Wij pleiten ervoor om de dorpen een kader en een streefbeeld te geven voor de uitwerking van het beleid in beplantingsplannen. Zo geef je houvast en richting, kun je doelen stellen en de plannen hieraan toetsen. Zo'n kader zou in ieder geval moeten inhouden dat de uitvoering van het Bomenbeleidsplan leidt tot verbetering van de biodiversiteit, het klimaat, het leefmilieu en de gezondheid. Ook zou het de opgave moeten bevatten om het aantal bomen te vergroten, als voortvloeisel uit het landelijke Klimaatakkoord en de Bossenstrategie van het rijk.

De wethouders lieten zich er niet over uit of zij het een goed idee vinden om op deze manier stu-



ring te geven. Wel zegden ze nu toe de natuurverenigingen te zullen betrekken bij de uitvoering van het Bomenbeleidsplan op dorpsniveau. Eerder wilde het college de keuze hiervoor aan de verenigingen voor Plaatselijk Belang overlaten.

Herstel van het landschap

Het Bomenbeleidsplan van de gemeente concentreert zich op de bomen in de dorpen en langs de buitenwegen. De gemeenteraad wil nu ook een beschermingsplan voor de landschapselementen (houtsingels etc.) in het buitengebied. Dit vinden wij een goed idee. Burgemeester en wethouders moeten dit nu gaan opstellen.

Wij stellen voor om aan een beschermingsplan voor de bestaande landschapselementen een landschapsontwikkelings- en -verbeteringsplan te koppelen. Hiermee kan wellicht (een deel van) de toekomstige opgave uit de landelijke Bossenstrategie, het Klimaatakkoord, het Deltaplan biodiversiteitsherstel en de toekomstige provinciale Bosvisie worden verwezenlijkt. Is de gemeente van plan hiertoe alvast met de provincie te overleggen over de mogelijkheden in Opsterland? Nee, het college wil een andere route bewandelen, antwoordde wethouder Postma. Het wil alle aspecten van de leefomgeving (stikstof, gezondheid etc. etc.) opnemen en afwegen in een nieuwe Omgevingsvisie op grond van de Omgevingswet.

Commentaar

Dit wordt een erg lange weg, moeten we helaas vaststellen. Een Omgevingsvisie is een heel breed, veelomvattend plan, met een groot aantal betrokkenen en belanghebbenden. Het kost veel tijd om het - in samenspraak met de mienskip - op te stellen. Bovendien heeft de regering de inwerkingtreding van de Omgevingswet voor de zoveelste keer weer uitgesteld, nu tot 1 januari 2022. Zo schuift het college verbetering en herstel van het landschap ver voor zich uit, naar de volgende raadsperiode (in maart 2022 zijn er weer raadsverkiezingen). Met het risico dat subsidiestromen vanuit het rijk (Bossenstrategie, Klimaatakkoord, Biodiversiteitsplan, Regiodeal Zuidoost-Friesland) en de Europese Unie (landbouwbeleid) aan Opsterland voorbijgaan.

Naar een nieuwe Omgevingsvisie

Over een nieuwe Omgevingsvisie stelden we de wethouders enkele vragen. Zij verzekerden veel werk te zullen maken van participatie en het betrekken van de inwoners bij de vorming van de visie. Onder meer de zogeheten kernwaarden van de gemeente, die zijn vastgelegd in de huidige Omgevingsvisie, zullen hierdoor weer tot discussie en wellicht nieuwe inzichten leiden.

Eiken langs de Nijewei in Gorredijk aangeplant

De provincie heeft onlangs eiken geplant langs de weg van Gorredijk naar Jubbega. Als de jonge bomen aanslaan en goed groeien zal tot aan de afslag naar De Tsjoele een mooie, landschappelijk aantrekkelijke laan ontstaan. Aanvankelijk zou de provincie zestien bomen planten, evenveel als er waren verwijderd voor de reconstructie van de weg bij de afslag. De gemeente had dit voorgeschreven. Het leek ons een goed moment om alle gaten in de bomenrijen langs de weg op te vullen. Dit viel in goede aarde: de provincie heeft nu ruim veertig bomen geplant!



Veenweideprogramma 2021-2030

Het waterpeil in het Friese veenweidegebied wordt (heel) laag gehouden om de zogeheten gangbare landbouw (die



streven naar een maximale productie) mogelijk te maken. Het veen wordt hierdoor in hoog tempo afgebroken. Gevolg: enorme emissie van CO₂, daling van de agrarische bodems, verdroging van natuurgebieden door wegzijging van water naar de agrarische omgeving, verlies van biodiversiteit in het agrarisch gebied en de natuurgebieden, verzakking van huizen en wegen, toenemend risico van verzilting, leegtrekken van de hogere gebieden rondom de badkuip die het veenweidegebied is. Daarnaast nog de verhoging van de kaden om het boezemwater, met steeds meer bemaling af te voeren. Al tientallen jaren wordt er in vele geledingen gesproken hoe dit onhoudbare proces aan te pakken. Hier en daar wordt er lokaal een proef gedaan. Maar veel heeft dit nog niet opgeleverd. Duurzame oplossingen en verbeteringen op grote schaal zijn nog steeds ver buiten bereik.

De zoveelste poging om de zaak in beweging te krijgen komt nu van de provincie, Wetterskip Fryslân en de acht gemeenten in het veenweidegebied. Zij hebben een concept van het Veenweideprogramma 2021 -2030 opgesteld. Hierin worden de problemen van de diepontwatering goed beschreven, maar de oplossingen geven weinig vertrouwen in een effectieve aanpak. Men blijft zoeken naar technologische (dure) oplossingen of complexe compensatieregelingen voor individuele boeren in een paar deelgebieden waar de problemen het grootst zijn. De kern van het probleem - de huidige manier van landbouw die een laag waterpeil nodig heeft - laat men te veel buiten beschouwing. Het is een landbouw die tegen zijn grenzen aanloopt. Denk aan de stikstofproblematiek, de achteruitgang van de biodiversiteit, de bodemvruchtbaarheid en het aantal weidevogels. Voor elk van deze problemen nieuwe plannen, regels en subsidies bedenken is een heilloze weg. Alleen een integrale aanpak waarin serieus aandacht is voor een verdienmodel voor een extensieve landbouw zou volgens ons een duurzaam perspectief bieden. Zo'n verdienmodel kunnen we niet op eigen Friese kracht van de grond krijgen. Hier hebben we het rijk, de Europese Unie, multi-nationale zuivelindustrie, grote supermarktketens en banken voor nodig.

Wij vragen ons ook overigens af of de enorme omvang van de problematiek het bestuurlijk en organiserend vermogen in Friesland niet te boven gaat. Zullen de gezamenlijk betrokken Friese overheden nu wél ingrijpende keuzes durven te maken en knopen door te hakken? Duidelijke keuzes die in het ontwerpplan nog te veel ontbreken. Zal het nu eindelijk wél lukken om het Lege Midden van de provincie te transformeren dat een gebied met hoge grondwaterstanden, een sterk verminderde uitstoot en zelfs opname van CO₂, een rijke biodiversiteit, weinig uitstoot van stikstof? Een gebied ook met een aantrekkelijk landschap met inpassing van windturbines of/en zonnevelden? Met een duurzame, economisch renderende landbouw? Zal dit nu wél lukken met alle verschillende belangen, met de vele partijen (provincie, waterschap, gemeenten, natuurbeschermers en -beheerders, de agrarische sector, de andere bedrijven, alle individuele boeren, de bewoners, etc.)? Zal het nu wél lukken om tempo te krijgen in de effectuering van alle goede bedoelingen?

Wij zijn er niet gerust op. Het ontwerpprogramma wemelt van woorden als draagvlak, van onderop, maatwerk, integrale gebiedsprocessen, onderzoeken, bevorderen, integrale aanpak, zoeken, stap voor stap, in kaart brengen, eerst geld vinden, stimuleren, ondersteunen, ontwikkelen, pilots, experimenteren. Termen die vaak voorboden zijn van traagheid, stroperigheid en hoge proceskosten. Het integrale gebiedsproces Koningsdiep in Opsterland waarschuwt voor optimisme. Het beslaat met zijn vijfhonderd hectare slechts een half procent van de oppervlakte van het veenweidegebied, maar is na zo'n twintig jaar nog lang niet voltooid. Zou een nationale Wet verduurzaming veenweidegebieden met concrete taakstellingen en bijbehorende financiële middelen meer uitzicht op een effectieve en efficiënte uitvoering kunnen bieden?

Wij hopen dat de noodzakelijke transformatie van het Friese veenweidegebied een succes wordt. Daar willen we met onze achterban graag aan meewerken.

Het bestuur



Het bestuur, de redactie en activiteitencommissie van onze vereniging willen vanaf deze plaats iedereen prettige feestdagen en een goed en natuurrijk 2021 toewensen.

Daarnaast wil het bestuur iedereen bedanken die zich, op welke wijze dan ook, in het afgelopen jaar heeft ingezet voor het wel en wee van onze vereniging. Alle veldwerkers, deelnemers aan diverse werkgroepen en excursies, adverteerders, belangstellenden en vooral alle trouwe leden. Zonder hen zou er geen vereniging en verenigingsblad mogelijk zijn.



Biodiversiteit

Biodiversiteit is de laatste twee jaar één van de belangrijkste onderwerpen van onze natuurverenigingen. Wellicht het belangrijkste. In het gesprek met wethouders en ambtenaren van de gemeente Opsterland (zie ook Van de bestuurstafel) heb ik dit onderwerp naar voren gebracht aan de hand van drie praktische voorbeelden. Het gaat om de weidevogels (bijv. in de buurt van Gorredijk), de amfibieën en reptielen bij het Witte Meer in Beetsterzwaag en de toestand van de insecten (biologisch bermenbeheer/eikenprocessierupsen/biodiversiteit landbouw). Gelukkig hadden de wethouders en beleidsambtenaren het onderwerp zelf ook geagendeerd, wat aangeeft dat er de intentie er is om ermee aan de slag te gaan. We zijn op dit terrein ook al samen met de gemeente bezig. De fleurige ommetjes, de nestkasten en het maai- en bomenbeleid zijn hier recente voorbeelden van. Ook leveren we hiervoor input aan de gemeenteraad en maken we gebruik van de gelegenheid tot inspraak (met name in raadsvergaderingen).

Er zal op het gebied van de biodiversiteit nog een enorme inhaalslag moeten worden gemaakt. Dat gaat alleen slagen als alle partijen daaraan meewerken. Burgers, boeren, bedrijven en politiek. Het gaat slecht met de weidevogels. Te weinig geschikte gronden, nadelig maaibeleid, beperkt voedselaanbod, predatie en droogte zijn daarin belangrijke aspecten. Door een gesprek met Staatsbosbeheer hebben we voor de grutto's bij Gorredijk al iets weten te bereiken. Het gebied wordt komend seizoen beter afgeschermd tegen wandelaars en loslopende honden.

Met de insecten gaat het ook niet goed. Uit Duits onderzoek bleek een achteruitgang in natuurgebieden van 75%, in het agrarisch gebied nog meer! Tevens de reden waarom





we nu zo weinig spinnen zien. Minder vliegende insecten. Dit komt waarschijnlijk door gifgebruik, te weinig voedselaanbod en verdroging/verzuring. Het voedselaanbod wordt gelukkig al iets beter, doordat Rijkswaterstaat bermen meer en langer laat bloeien, een aantal boeren positief bezig is met akkerranden en strokenteelt en de waterschappen, provincies, en gemeenten aan de slag gaan met het nieuwe Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Maar er is nog werk aan de winkel! Het deltaplan is van levensbelang voor heel veel soorten planten en dieren. Als u hier meer over wilt weten, google dan “Deltaplan Biodiversiteitsherstel” en schrijf u eventueel in voor de nieuwsbrief daaromtrent.



Trektijd

Vogels verzamelen zich
als de tijd gekomen is
vliegen op
strijken neer
en vliegen op

volgen de roepstem
die in hun diepten klinkt
om de lange weg te gaan
naar zuidelijker streken
met een verre maan

ons wacht het donker land
tot zij zullen
wederkeren - hun stemmen die
in alle toonaarden
de luchten vullen

ook ons wacht
geroepene te worden
een trekvogel te zijn
te gaan op eigen kracht
naar onbekende vergezichten

vliegen in formatie
gelijk opgaand elke vleugelslag
ik buig het hoofd erken

Agaath Arends

Dan nog het “amfibieën- en reptielendossier”. Het aantal kikkers/padden/salamanders dat afgelopen jaar bij de Poostwei in Beetsterzwaag is overgezet, is dramatisch lager dan vorige jaren (rond 300 i.p.v. 3000). We vragen hier als natuurvereniging al jaren aandacht voor, bij zowel de gemeente als de grondeigenares, maar tot nu toe zonder resultaat. Ik heb het daarom opnieuw bij de gemeente op de agenda gezet en er zal vanuit onze vereniging opnieuw contact worden gezocht met betrokkenen partijen. Door corona is dat momenteel lastig. Vaak levert een goed gesprek aan tafel meer op dat een telefoontje. Voor de amfibieën en reptielen levert natuurlijk de enorme droogte van met name de laatste twee jaar ook een probleem op. Het Witte Meer is daardoor een periode praktisch drooggevalen. Wellicht vinden we daar in toekomstig overleg ook nog een oplossing voor.

Wilt u ons helpen?

We blijven op zoek naar steun en kennis. Daarom stel ik de vraag of u ons wilt steunen in de vorm van bijdrages voor de Geaflecht, hulp bij de ommetjes of nestkasten of met kennis en inventarisatie. U vindt onze gegevens voorin dit mooie ledenblad en met vragen kunt u me altijd mailen en/of bellen. Voor zaken m.b.t. inventarisatie, de Geaflecht of de website kunt u het best Tjeerd Geertsma mailen of bellen (na werktijd). We doen ons best en ik durf te stellen dat we op vele vlakken ondanks Covid-19 best een mooie vooruitgang hebben geboekt. Wij zullen onze werkzaamheden m.b.t. het vergroten van de biodiversiteit op alle vlakken blijven voortzetten en hopen dat u dat ook blijft doen.

Theo Scheper, voorzitter



Verslag Eurobirdwatch en open dag Menork

Weliswaar geen glimp van de zon en met de volle oostenwind in het gezicht toch ook dit jaar weer een bijzondere en mooie collectieve vogelteldag in de Venebuurt. Jaarlijks doet Menork samen met Geaflecht mee aan de Eurobirdwatch, een initiatief van Vogelbescherming Nederland waaraan talrijke vogelaars vandaag gehoor geven ondanks weer en wind. Dit jaar met een tal nodige voorzorgsmaatregelen vanwege Corona maar gelukkig biedt het terrein alle ruimte om minimaal 1,5 meter van elkaar verwijderd te blijven en is er sprake van een top-ventilatie vanwege de harde oostenwind.. Met dank aan Staatsbosbeheer die ons de toegang verschaft tot het prachtige natuurgebied “De Van Oordtsmersken” ten noorden van Terwispel.



Leerzaam samenzijn

Gelukkig laat een mooi aantal natuurliefhebbers zich dan ook niet weerhouden door het donkere weer om deze dag richting Terwispel te trekken. In het meer de Bouwespolder verblijven veel watervogels waaronder zeker 30 grote zilverreigers en een flink tal aalscholvers maar ook honderden kieviten buitelen af en toe voor de verrekijkers langs. Dankzij het dichte wilgenbos in de Venebuurt, kan er in de luwte met behulp van een beperkt aantal netten een klein aantal vogels worden gevangen ten behoeve van het ringonderzoek. Verhalen van gasten onder ons die de meeste natuurgebieden in Europa op hun duimpje kennen vanwege een globetrotters bestaan of al jaren beroepsmatig bezig zijn met het tellen van vogels.. Dit alles maakt deze ochtend toch weer tot een mooi en leerzaam samenzijn.

Trekroepjes

Vanaf de polderdijk langs de Schipssloot hebben we het uitzicht over de bouwespolder. Een meer-tje dat begin deze eeuw is gecreëerd vanwege het waterbeheer in het Natura-2000 gebied De Van Oordts Mersken. In het meer bevindt zich een aantal eilandjes dat soelaas biedt aan pleisterende kieviten om er te rusten en de nacht door te brengen. Zeker honderden kieviten vliegen af en toe op al is dat vanochtend niet omdat er een roofvogel komt buurten. Ondanks de harde wind laten trekvogels toch af en toe goed van zich horen, het zijn vooral vinken, graspiepers en putters die zo nu en dan hun karakteristieke trekroepjes vanuit de hoogte laten horen. Maar goed ook, want zien valt niet echt mee vanwege de donkere lichten.

Waardering

Dankzij het tamelijk dichte wilgenbos kunnen we ten westen van het bos een paar netten plaatsen waarmee trekvogels kunnen worden gevangen ten behoeve van het ringonderzoek. Op deze manier kunnen de bezoekers kennis maken met het ring-





Ook tellers aan de andere kant van het meer...

vestigen de brede belangstelling en waardering van de bezoekers.

werk en met eigen ogen zien hoe vogels worden gevangen. Ook laat Menork de bezoekers kennis maken met het ringen en de wijze waarop de conditie van trekvogels wordt vastgelegd. Daarbij is er volop de gelegenheid om vragen te stellen. De vele vragen die gesteld worden maar ook de fijne reacties die we krijgen, be-

Natuurbeleving

Ook vanuit de dierenwereld zelf lijkt er volop belangstelling om deze ochtend mee te doen aan de vogelteldag. Aan de overkant van het meer de Bouwespolder zitten drie al mooie grote vossenwelpen netjes naast elkaar de Grauwe en Canadese ganzen te 'tellen' die op hun beurt lijken te denken "jullie bekijken het maar". Een prachtige waarneming die de natuurbeleving deze ochtend weer helemaal compleet maakt ook al moesten we het dit jaar doen zonder massale vogeltrek met mooie heldere blauwe lichten.

Tekst: Menork.nl

Activiteitenagenda

Noteer deze data alvast in uw agenda

In deze turbulente tijd waar het coronavirus flink huishoudt en overheidsmaatregelen elkaar snel opvolgen is het onmogelijk om onze gebruikelijke activiteiten als vaststaand te presenteren.

We kunnen gewoonweg niet voorzien hoe de vlag er bij staat op dat moment. Door de frequentie waarop Geaflecht verschijnt (4 keer per jaar) is het niet altijd mogelijk actueel te informeren.

We raden onze leden en belangstellenden dan ook aan de website (Geaflecht.nl) in de gaten te houden voor actuele informatie. Zo loopt u niet de kans een vergeefse reis te maken.

Enkele datums met betrekking tot het verschijnen van Geaflecht 2021

Maandag 15 februari	sluitingsdatum inleveren kopij voor Geaflecht nr. 1 (maart)
Donderdag 11 maart	rapen en nieten Geaflecht
Zaterdag 15 mei	sluitingsdatum inleveren kopij voor Geaflecht nr.2 (juni)
Donderdag 10 juni	rapen en nieten Geaflecht
Zondag 15 augustus	sluitingsdatum inleveren kopij voor Geaflecht nr. 3 (september)
Donderdag 16 september	rapen en nieten Geaflecht
Maandag 15 november	sluitingsdatum inleveren kopij voor Geaflecht nr. 4 (december)
Donderdag 16 december	rapen en nieten Geaflecht

Het rapen en nieten wordt tot nader bericht verzorgd door Drukkerij Lageveen

De traditionele Frisse Friese Natte Neuzenwandeling die gepland staat op 20 december gaat helaas niet door!





Spring eruit

Ontwerp & uitvoering van:

Autobelettering

Reclameborden

Gevelreclame - Lichtreclame

Spandoeken - Stickers

Krekt Dijkma
Reclame

Gorredijk

T 0513 460545

www.krektdijkma.nl

drukkerij & copyshop
LAGEVEEN

Totaalpakket voor al uw drukwerk

www.drukkerijlageveen.nl

Openingsrijden:
Maandag gesloten. Dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag van 08.30 tot 12.30 uur, en van 13.30 tot 18.00 uur. Zaterdag 09.00 tot 12.30 uur, en van 13.30 tot 17.00 uur (bijzondere koopavond).



WOONCENTRUM
S.v.d. BERG
NIJ BEETS

SWYNSWEI 2D
9245 HE NIJ BEETS

TEL 0512 461448
FAX 0512 461248

Bezoek onze nieuwe website op www.wooncentrumsvdberg.nl

Marije Geertsma
FOTOGRAFIE

- dierenportret
- mensenportret
- nieuwsfoto's
- zakenfoto's
- flora en fauna



www.marijegeertsma.nl
info@marijegeertsma.nl

administratiekantoor

Jan Kort

Rattelwacht 14
8401 WX Gorredijk

info@jankort.nl
Tel.: 06 50271738

Medprevent

- Gecertificeerde arbodienst (met verzuimbegeleiding)
- Unieke eendaagse opleiding BHV
- Medische keuringen (PMO's en bedrijfskeuringen)

Tevens EHBO,
AED en VCA

www.medprevent.nl

adres: Trijchoek 19 / 8406 HB Lippenhuizen
postbus: 227 / 8400 AS Gorredijk
e-mail: info@medprevent.nl
telefoon: 0513 46 62 17
fax: 0513 71 40 98



Schilders
met hart
voor uw huis

- Onderhoud
- Nieuwbouw
- Glas
- Wandafwerking

Schildersbedrijf
J. Tenge

Stationsweg 46 • 8401 DR Gorredijk
Tel. 0513 - 462896 • Mob. 06 - 50254038
E-mail: info@tenge-schilders.nl
Internet: www.tenge-schilders.nl



Voor Particulieren en bedrijven

**Planten voor uw tuin
koopt u natuurlijk
rechtstreeks bij de kweker!**

NU OOK SCHETSSERVICE

Gespecialiseerd in coniferen, heesters,
laanbomen, rhododendrons, buxus enz.
Deskundig advies.

Visser Plant

Boomkwekerij / Plantencentrum

Bûtewei 12 - 8408 HC Lippenhuizen
Telefoon 0513-461578

www.visserplant.nl

Uw makelaar!

Badweg 30
8401 BL Gorredijk
0513 - 46 01 01

Sierd Moll

info@sierdmoll.nl M A K E L A A R S

www.sierdmoll.nl

drukkerij & copyshop
LAGEVEEN

Totaalpakket voor al uw drukwerk

Lijnbaan 5 - 8401 VL Gorredijk

Telefoon: 0513 - 463 863

E-mail: info@drukkerijlageveen.nl



www.drukkerijlageveen.nl

www.fysiogorredijk.nl



Stationsweg 24A
8401 DP Gorredijk
Telefoon: 0513 462 862

**Fysiotherapie
Manuele therapie**

autobedrijf
Jaap De Vries

Opel occasions Gorredijk

Stationsweg 85 - 8401 DM Gorredijk

Telefoon (0513) 46 21 03 Fax (0513) 46 23 10

www.opelaanbod.nl

**Woonstijl
makelaars**

VBO MAKELAAR



Register makelaar
taxateur

Brouwerswal 22
8401 DA Gorredijk
Telefoon: 0513 - 460064

E-mail: info@woonstijlmakelaars.nl
Internet: www.woonstijlmakelaars.nl

Wat doet de Woonstijlmakelaar voor ú

- Verkoop van uw oude woning
- Aankoop van uw nieuwe woning
- Taxatie
- Woning verbeteren
- Interieur (re)stylen
- Tuinadvies

Hoé doet de Woonstijlmakelaar
dit voor ú

- Professioneel en deskundig
- Persoonlijk en actief, samen met u
- Op basis van no cure no pay
- Laag tarief afgestemd op uw wensen
- Aankoop van uw nieuwe woning

Ús Hoekje

Jeans & Fashion

Hoofdstraat 104 - Gorredijk

www.ushoekje.nl

Boeken. Heel veel boeken.

Pb

Planteyn boeken

Langewal 19 Gorredijk 0513-461254 gorredijk@planteyn.nl
www.planteyn.nl

kapsalon
IDA DE VOS

de Vos

0513 461475

www.idadevos.nl

Jan KOPPERT
INSTALLATIEBEDRIJF

Tolhusleane 15 - Terwispel
T. 0513-463413 / 06 23281521

info@koppertinstallatie.nl
www.koppertinstallatie.nl

faberwineworld
La Ruta del Vino



de wereld van
KOTA RADJA
BEETSTERZWAAG

Hoofdstraat 39 Beetsterzwaag

Tel.: 0512 382 224 - E-mail: info@kotaradja.nl - www.kotaradja.nl



het neusje van



de zalm

uw visspecialist

Marktplaats - Gorredijk

Telefoon: 06 294 63 696



Lezing De ooievaars

Haye Folkertsma van It Eibertshiem in Eernewoude verzorgt op 9 februari 2021 voor ons een lezing over ooievaars. Al vele eeuwen is de ooievaar één van de opvallendste vogels. Niet alleen om zijn grootte en opvallende zwart-wit tekening en fel rode snavel, maar vooral ook omdat de vogel zich dicht bij de mensen ophoudt. Dit in combinatie met zijn opvallendheid zorgt ervoor dat iedereen de ooievaar kent. In ons land en ver daarbuiten is de ooievaar dan ook verweven met onze folklore. Vroeger talrijk, toen zo rond 1980 op sterven na dood in Nederland en nu weer volledig in beeld.



*George Bernard Shaw schreef in 1856, de wijze woorden:
ER ZIJN TWEE TRAGEDIES IN HET LEVEN,
DE ENE IS NIET TE KRIJGEN WAT JE BEGEERT,
DE ANDERE IS HET WEL TE KRIJGEN.*

Het heeft er soms de schijn van dat deze wijsheid ook opgeld doet voor de ooievaar. Want de reacties lopen uiteen van; wat fantastisch dat ze weer terug zijn tot, afschieten en nesten in de weidevogelgebieden verbieden en omzagen. Typisch Nederland, wat mij betreft. Daarom deze avond een beeld vanuit de historie en van de afgelopen 50 jaar en een toekomstperspectief! Dit onderbouwd met feiten vanuit langdurig onderzoek maar vooral ook door 50 jaar de ooievaars op de voet volgen. Veel mensen menen te weten wat een ooievaar eet, maar klopt dit ook. Ik sta bijvoorbeeld ook vaak onder een ooievaarsnest en wordt dan aangesproken door een willekeurige Nederlander (die dan gelukkig niet weet wie ik ben) en die vertelt mij dan gelijk dat de ooievaar die ik in de kijker heb, het mannetje is. Ben ik dan die sukkel die al 50 jaar achter die vogels aansjouwt en nog steeds het verschil niet ziet?

En naast het verhaal krijgt u de ooievaars natuurlijk ook in beeld.

Datum: Dinsdagavond 9 februari 2021

Tijd: 20.00 uur

Plaats: Ronde zaal. De Skâns te Gorredijk

Kosten: Leden gratis. Niet leden 4 euro.

Waarom zingen Vogels?

Vogelzang is niet anders dan “schelden naar de burens”.

Op 16 maart houdt vogelkenner Dick de Vos een ludieke lezing over vogelzang. Aan de hand van geluidsopnames gaat hij in op verschillende theorieën over het ontstaan van vogelzang, zowel uit de ornithologie als uit de mythologie. Vroeger dacht men dat vogels zingen omdat ze blij zijn, of om mensen troost te geven of God te eren. Moderne verklaringen wijzen op de functie van vogelzang om het andere geslacht te lokken of om het territorium te verdedigen tegenover naburige



mannetjes. We horen de rauwe geluiden van de Archeopterix, de hemelse zang van de veldleeuwerik maar ook geluidsimaties door vogels en fragmenten van componisten die andersom vogelzang hebben geïmiteerd of verwerkt: van Messiaen en de Beatles.

Dick de Vos is natuurgids voor IVN Leiden en schrijver van verschillende vogelboeken waaronder de Veldgids vogelzang en de Veldgids Vogeltrek. Zijn boek Wat zingt daar kwam in de shortlist van de Jan Wolkersprijs 2020. De boeken zijn met 10% korting te koop na afloop van de lezing.

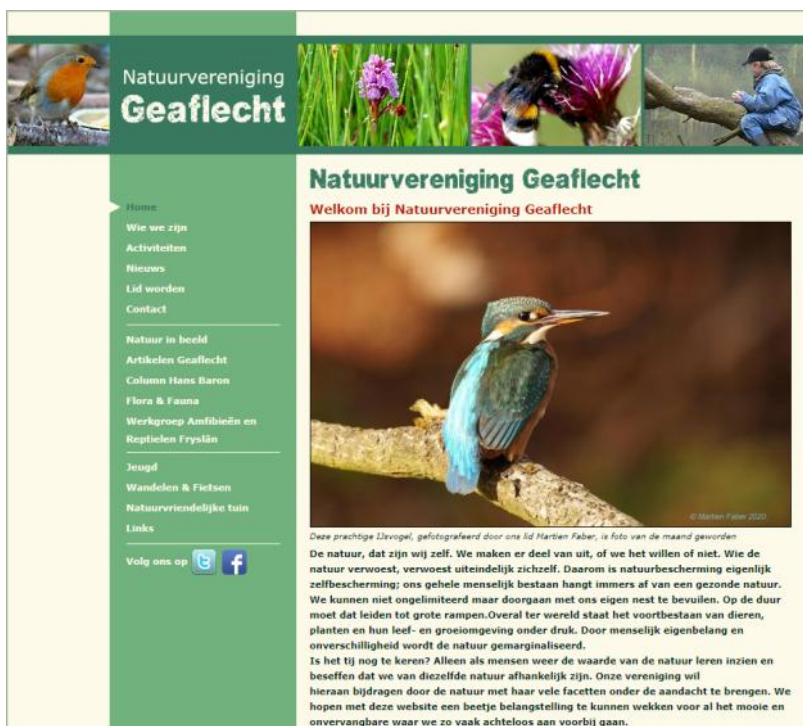
Datum: Dinsdagavond 16 maart 2021
Tijd: 20.00 uur
Plaats: Ronde zaal. De Skâns te Gorredijk
Kosten: Leden gratis. Niet leden 4 euro.



Nieuws van onze website Geaflecht.nl

Op dit moment wordt de rubriek vogels in het menu “flora en fauna” geheel herschreven én uitgebreid met nieuwe soorten. Ons lid Jet Hofstra heeft deze monsterklus op zich genomen. En het resultaat mag er zijn. Op een geheel eigen manier, met de nodige humor, worden de vogels geportretteerd. Zelfs op waarneming.nl worden de teksten gebruikt. Keurig met bron vermelding. Best iets om trots op te zijn. Natuurlijk maken we als redactie van Geaflecht hier ook dankbaar gebruik van. De vorige keer stelden wij u voor aan de gaai. Nu is het de beurt aan de zwarte specht. (blz. 16)

Nieuw op de site is “natuur in beeld” Hier kunnen we foto’s en filmpjes plaatsen van leden maar ook foto’s gemaakt tijdens excursies en lezingen. Dus met je camera het vrije veld in en foto’s en video’s maken... We plaatsen ze graag. Wanneer er voldoende toevoer van foto’s is, maken we aan het eind van de maand een keuze van de mooiste foto en plaatsen die op de home pagina van onze website als ‘foto van de maand’ De keuze van de mooiste foto van de maand is in november gevallen op een prachtige ijsvogel, gemaakt door Martien Faber.





Reptielenmonitoring in Fryslân in 2020

Hierbij een kort verslag betreffende de verschillende routes van het Meetnet Reptielen van de Ravon in de provincie Fryslân



Tjeerd Geertsma trof op zijn traject Tolheksbos tijdens 4 tellingen in totaal 1 adder en 1 levendbarende hagedis, helaas dit jaar hier geen ringslang waarnemingen. Het andere traject Prikkendam-Noord werd niet geteld i.v.m. tijdgebrek, mogelijk volgend jaar wel!

Henk v/d Berg trof tijdens 5 tellingen op zijn traject SBB Oudehorne in totaal 11 levendbarende hagedissen en 4 sub adulte ringslangen.

Jornt de Vries trof op zijn traject Catspoele tijdens 5 tellingen in totaal maar liefst 15 ringslangen, 4 adders en 27 levendbarende hagedissen, een prachtige score!!, op zijn andere traject Zwarte Meer trof Jornt tijdens 5 tellingen in totaal 9 levendbarende hagedissen, 4 adders en een hazelworm, dit is tevens de enige waarneming dit seizoen van een hazelworm op een Fries monitoringstraject!, in de directe omgeving van



Adder vrouwtje

dit traject trof hij ook nog 4 hazelwormen en 3 adders. Prachtig dat dit traject dat in 2008 voor het laatst gemonitord werd omdat het toen geheel onder water had gestaan, waardoor de reptielen waren verdwenen nu weer opnieuw word gemonitord en dat er ook weer een goede reptielenstand aanwezig is.

Ondergetekende trof op zijn traject Duurswouderheide Zuid tijdens 7 tellingen in totaal 24 adulte en sub-adulte adders, een forse stijging ten opzichte van de voorgaande 2 jaren, toen respectievelijk 7 en 10 exemplaren. Moet er wel bij vermelden dat er vroeger in het jaar (vanaf begin maart) werd gemonitord. Ook was er een stijging van het aantal waargenomen levendbarende hagedissen nl. 8 adulte en 2 juveniele exemplaren tijdens 7 tellingen. De voorgaande jaren werden er respectievelijk 2-5-6 en 5 adulte exemplaren waargenomen. Het gaat helaas al jaren slecht met de levendbarende hagedis o.a. door de klimaatverandering (is een soort van relatief koude gebieden net als de adder), stikstofdepositie en de dramatische achteruitgang van insecten. Een deel van het traject raakte teveel beschaduwde doordat het dicht groeide met opslag van kleine boompjes en de grote bomen werden te groot, waardoor het voor reptielen steeds minder geschikt werd. Ondergetekende is samen met Emyl Beijck van SBB naar het betreffende deel geweest en SBB heeft het nu



Hazelworm

Heide van Duurswoude Noord tijdens 2 tellingen 2 adulte adders. Sietse was vaker geweest maar de gegevens hiervan waren helaas verloren gegaan doordat zijn mobiele telefoon waarop de gegevens stonden defect was geraakt. Ook trof Sietse op een plek buiten zijn traject op 5 juli 1 adulte gladde slang en op 11 juli 2 adulte gladde slangen waardoor het totaal aantal waargenomen gladde slangen in dit terrein toch weer op 8 komt dit seizoen. Aan bijzondere waarnemingen op de Heide van Duurswoude op 20-09-2020 een overvliegende purperreiger en op 13-09-2020 bij de uitzichtheuvel op het midden van de heide 6 wilde konijnen.

Op Vlieland werden ook dit jaar weer 2 trajecten door ondergetekende gemonitord met als enige soort de zandhagedis. Op het traject Fortweg- Oostervallei werden op 19-05-2020 16 adulte zandhagedissen waargenomen waarvan 8 mannetjes, 7 vrouwtjes en 1 geslacht onbekend. Een fraai aantal gezien de vorige 5 jaren (respectievelijk 8-18-4-5 en 8 exemplaren). Op het traject Vlieland-Jachthaven werden op 19-05-2020 slechts 3 zandhagedissen waargenomen, waarvan 2 adulte mannetjes en 1 sub adult exemplaar onder een grote plaat hout. De voorgaande 5 jaren werden hier nog respectievelijk 8-16-4-10 en 7 exemplaren waargenomen. Dit traject is een paar jaar geleden met grote grazers begraasd waardoor er veel kwetsbare vegetatie is verdwenen. Ook de droogte van de laatste paar jaren heeft er geen goed aan gedaan, de vegetatie is op veel plaatsen teveel beschadigd waardoor er voor de zandhagedissen niet voldoende veilige dekking en beschutting meer is. Ook zie je steeds meer plastic afval aan de oppervlakte komen, een deel van het traject bestaat uit een voormalige vuilstortplaats die later met zand is afgedekt. Hopelijk herstelt de vegetatie zich hier in de toekomst weer enigszins en word het terrein dan weer geschikter voor de zandhagedis.

Carl Zuhorn trof op zijn traject Pad van Dertig zeereep, Vlieland tijdens 6 tellingen in totaal 9 adulte zandhagedissen en op het traject Pad van Dertig West, Vlieland ook tijdens 6 tellingen 1 adulte zandhagedis.

Wouter Schothorst trof op zijn traject Oosterschar Oost tijdens 8 tellingen in totaal 17 adders en 18 ringslangen, een fraai resultaat. Helaas geen levendbarende hagedis, maar wie weet komt deze hier toch nog voor.

Jelle Hofstra trof op zijn traject Lippenhuisterheide op zijn oude route slechts 1 adder, volgens Jelle het resultaat van illegale kap- en afgravingswerkzaamheden van de gemeente Opsterland. Jelle heeft een nieuwe route gezocht en met succes!!. Tijdens 6 tellingen werden maar liefst 12 adders, 3 ringslangen en 6 levendbarende hagedissen waargenomen, een prachtig resultaat.

Johannes Schurer trof op zijn traject Schapepoel bij Elsloo tijdens 4 tellingen in totaal 2 levendba-

weer geschikt gemaakt voor reptielen voor de komende jaren door drastisch opslag en een aantal grote bomen te verwijderen, top!!.. Buiten het traject werden door ondergetekende nog 2 adulte vrouwtjes gladde slang waargenomen op 13-09-2020. Van de andere 2 monitoorders op de Heide van Duurswoude trof Harry Valk tijdens 4 tellingen op zijn traject Duurswouderheide Zuid 2 in totaal maar liefst 23 adders, 3 gladde slangen en 16 levendbarende hagedissen, een fraai resultaat. Harry trof tot ver in oktober nog reptielen aan. Sietse Visser trof op zijn traject



rende hagedissen. Helaas geen adders dit seizoen, hopelijk volgen seizoen wel weer.

Klaas Zoetendal trof op zijn traject Katlikerheide op 18-08-2020 3 levendbarende hagedissen.

Andries van der Veen trof tijdens 3 tellingen op zijn traject Diaconieven alleen op 12-04-2020 1 ringslang en 1 adder aan.

Ko Maring trof op zijn traject Heide van Allardsoog tijdens het gehele seizoen in totaal 8 adders en 2 levendbarende hagedissen. Veel adders maar erg weinig levendbarende hagedissen ten opzichte van voorgaande jaren.



Gladde slang

Wichard Zuiderma trof op zijn traject Jiltijksheide tijdens 14 tellingen in totaal het fraaie aantal van 15 adulte, 4 sub adulte en 28 juveniele levendbarende hagedissen. Ook monitoorde Wichard een nieuw traject nl het traject Wijnjeterperschar en trof hier tijdens 10 tellingen in totaal 10 adulte adders, 3 sub adulte adders, 1 adulte ringslang, 20 adulte levendbarende hagedissen, 7 sub adulte levendbarende hagedissen en 14 juveniele levendbarende hagedissen. Mooi resultaat zowel wat betreft aantal als soorten reptielen op dit nieuwe traject.

Janco Mulder had dit seizoen helaas geen tijd om zijn maar liefst 4 monitoringsroutes in de boswachterij Appelscha te lopen.

Jan de Wit trof op zijn traject Fochteloo Bonghaar Friese deel tijdens 10 rondes in totaal 5 adulte adders en 3 adulte ringslangen.

Andre Akkerman trof op zijn traject Ketliker Skar het afgelopen seizoen helaas geen enkel reptiel aan.

Sjoerd Prins trof op zijn traject Delleburen tijdens twee tellingen in totaal 9 ringslangen, 1 adder en 10 levendbarende hagedissen.

Erik Akkerman trof op zijn traject Beetsterzwaag langs het Koningsdiep tijdens 3 tellingen in totaal 3 levendbarende hagedissen. Helaas geen ringslangen of adders maar hopelijk volgend seizoen wel weer.

Rest mij opnieuw alle monitoorders te bedanken voor hun geweldige inzet en enthousiasme en alvast voor het komende seizoen een goede gezondheid toegewenst en vele fijne uren in het veld met hopelijk veel en mooie waarnemingen.

Wim Andela

W.Andela1@kpnplanet.nl

058-2882693



De zwarte specht

Je hebt huis-, tuin- en keukenvogels en je hebt opvallende, bijzondere, soms schuwe vogels. Tot die laatste behoort zonder twijfel de spechtenfamilie. Eén lid van die familie is de intrigerende zwarte specht. Hij heeft een haast majestueus voorkomen met zijn zwarte verenkleed en rode pet. Vrouwtjes hebben hun rode pet in de nek hangen, niet op de kruin. De zwarte specht is ongeveer net zo groot als een kraai of gaai. Leeft in bossen waar het rustig is. Deze specht heeft niet de golvende vliegbeweging die andere spechten eigen is. Hij vliegt in een rechte lijn en gaat met een opwaartse boog de boom in. Je zult hem niet vaak op een tak zien zitten. Hij klemmt zich vast met zijn poten aan de stam, de staart gebruikt hij als steun. De zwarte specht is nogal gesteld op zijn privacy, je ziet hem dan ook niet vaak. Hij is wel te horen. Zijn roep is kenmerkend en zijn roffel is luid, langdurig en duidelijk. Wanneer je zo alleen leeft heb je die instrumenten wel nodig om een vrouwtje te vinden.

Hij heeft een groot territorium, tot wel enkele kilometers rond de nestplaats. Buiten het broedseizoen hebben man en vrouw ieder hun eigen gebied, waar ze doorgaans hun leven lang verblijven. Ieder jaar zoeken zwarte spechten een frisse partner en dat zou zomaar de buurman/buurvrouw kunnen zijn. Dan voegen ze hun gebieden bij elkaar. Ruimte genoeg om een gezin te stichten. Vinden ze elkaar echt leuk dan vormt het koppeltje soms meerdere jaren een setje, maar alleen tijdens het broedseizoen.

Wanneer het broedseizoen nadert komt de specht in actie. Daarvoor gebruikt hij zijn roep en zo nu en dan zijn bekende, luide roffel. Hij kiest vaak een dode tak waar hij met zijn sterke snavel ritmisch tegenaan roffelt. Dat klinkt ver, zodat een vrouwtje nieuwsgierig wordt naar de man achter de roffel.



Zwarte specht in vlucht Foto: [Petteri Hytönen](#)

Het paartje vormt zich daadwerkelijk wanneer ze samen een nestholte uithakken. Dat is elk jaar een nieuwe holte. Ze hebben drie tot vier weken nodig om het nest uit te hakken. De ingang is meestal ovaal, de binnenruimte is ongeveer 40 cm diep en 25 cm in doorsnee. Bewijs van hun harde werk zie je onderaan de boomstam, daar ligt een hele hoop houtkrullen. Spechten hebben kleine veertjes over hun neusholtes, zodat er geen houtsplinters of stof wordt ingeademd.

Is het nest klaar dan paart het stel. Na een poosje legt het vrouwtje twee tot zes witte eitjes. Om de beurt broeden ze in twee weken tijd de eieren uit. Man en vrouw wisselen elkaar om de twee uur af. Dan begint de drukke tijd van voeren. De kleintjes hebben eerst niet zoveel trek en moeten als het ware overgehaald worden om te eten. Maar na een dag of tien eten ze als een dokwerker. Ongeveer 17 dagen nadat ze uit het ei zijn gekomen, verlaten de jonge spechten het ouderlijk nest. De weken daarop worden ze nog volop gevoerd door de ouders. Pa en ma specht nemen hun taak serieus en begeleiden hun jongen naar volwassenheid. Want nadat de laatste kleine het nest heeft verlaten splitst het gezin zich in twee groepen. Iedere ouder neemt een groepje voor zijn rekening en leert hen nog vele overlevingstrucjes alvorens ze vijf weken later het ouderlijk territorium voor goed verlaten. Deze manier werkt goed, want de levensverwachting van jonge spechten is vrij hoog.



Zwarte specht Foto: Matti Rekilä

Het voedsel van de zwarte specht bestaat uit insectenlarven (kevers) en mieren. Die haalt hij uit levende en dode bomen. Hij heeft een lange, kleverige tong met aan het uiteinde een verhoornde punt, voorzien van enkele weerhaken. Daarmee hengelt hij mieren en larven uit hun nesten. In de winter zoekt de specht mierenhopen en overwinteringsnesten van bijen als voedsel. Het is een voordeel dat de zwarte specht een dikkere huid heeft dan de meeste andere vogels. Dat beschermt hem tegen mierenbeten. Het schijnt dat de zwarte specht een goed gehoor heeft en waarschijnlijk de geluiden van insectenlarven kan horen in het hout. Een vogel met veel 'handigheidjes'.

Zwarte specht en bomen dat hoort bij elkaar. Op de grond foerageert hij niet graag, hij hupt dan wat ongemakkelijk heen en weer. Nee, dan de stammen van beuken en grove dennen. Daar kan hij voedsel vinden en nestholtes uithakken. Man specht kiest voor het nest een grote, vrijstaande boom uit met een dikke stam. Het liefst met water in de buurt. Hij heeft een voorkeur voor beuken wat een zeer harde houtsoort is, zelfs voor zijn sterke snavel. De specht laat moeder natuur een handje helpen, zo observeerden Duitse onderzoekers in 2013. Dat doet hij door eerst de bast te bekloppen en zo zwakke rotte plekken in de boom te vinden. Daar hakt hij een oppervlakkig gat uit. De regen zal er vervolgens voor zorgen dat het nat wordt, er schimmels naar binnen kunnen dringen en er een zachtere plek ontstaat die beter te bewerken is. De specht maakt dan een soort dakje boven en een aflopend randje onderaan de nestingang, zodat het regenwater niet meer de nestholte in kan.

Zoals gezegd maken spechten ieder jaar een nieuwe holte. Al is het niet zeker dat ze die gebruiken, ze broeden ook wel jaren achtereen in dezelfde holte als deze voldoet. Wat gebeurt er dan met al die lege nestholtes? Leegstand is er niet lang in het bos. Het blijkt dat daar waar de zwarte specht nestelt de populatie kauwen is toegenomen. Ze maken dankbaar gebruik van die ruime nesten. Maar ook holenduiven, spreeuwen, de grote zaagbek en de brilduiker genieten van de rianten nesten. Andere dieren die op deze nestholtes afkomen zijn eekhoorns, slaapmuizen, boommarters, hoornaars, bijen, vleermuizen. Kortom, een verlaten nestholte van de zwarte specht trekt een flinke hoeveelheid nieuwe bewoners aan.

Jet Hofstra

Ledenwerving

Er is een nieuwe folder voor het werven van leden beschikbaar. Deze bevat informatie over onze vereniging en haar activiteiten. Het zou heel mooi zijn als ieder lid volgend jaar een aantal folders uitdeelt aan mensen die de natuur goedgezind zijn. Het is maar een kleine moeite. U kunt de folder verkrijgen via de bestuursleden. Hun telefoonnummers en e-mailadressen vindt u voorin dit blad. Wij rekenen graag op uw inzet om onze vereniging nog groter te maken.



Natuur en recht

door Moira Hoen (1)

Jurisprudentie: natuur staat in de weg aan snelvaren Burgumer Mar

Wat was er aan de hand?

Door provinciale besluitvorming is sinds 2004 het snelvaren op het Burgumer Mar niet toegestaan. Het Burgumer Mar en omgeving maken deel uit van de ecologische hoofdstructuur. Sindsdien zijn meerdere verzoeken bij verweerder ingediend om het snelvaren op het Burgumer Mar weer mogelijk te maken, resulterend in een concreet initiatief vanuit de gemeenschap in 2016. Bij besluit van 4 juni 2019 hebben gedeputeerde staten (GS) het aanwijzingsbesluit tot aanwijzing van snelvaargebieden pilot Burgumer Mar 2019-2020 vastgesteld. Hiertegen heeft Natuur- en Landschapsvereniging “De Wâlden, De Marren” beroep ingesteld. Daarnaast heeft zij de voorzieningenrechter verzocht om een voorlopige voorziening te treffen.

Bij uitspraak van 18 juli 2019 heeft de voorzieningenrechter bij wijze van voorlopige voorziening het Aanwijzingsbesluit van 4 juni 2019 geschorst tot en met de dag van verzending van de uitspraak van de voorzieningenrechter op het aanhangige verzoek om voorlopige voorziening.

Bij uitspraak van 2 augustus 2019 heeft de voorzieningenrechter het verzoek om voorlopige voorziening toegewezen en bepaald dat de bij uitspraak van 18 juli 2019 uitgesproken schorsing van het bestreden besluit van 4 juni 2019 wordt verlengd tot zes weken, nadat door de rechtbank is beslist op het beroep van eiseres.

Bij besluit van 29 oktober 2019 hebben GS het Aanwijzingsbesluit van 4 juni 2019 gewijzigd en mag in het zuidwestelijke kwadrant van het Burgumer Mar worden snelgevaren en waterskied in de periode van 15 juni (of later) tot en met 15 september (of eerder) in de jaren 2019 en 2020, binnen het tijdvak van 09:00 - 18.00 uur.

Op grond van artikel 6:19, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht heeft het beroep van de vereniging van rechtswege ook betrekking op het gewijzigde Aanwijzingsbesluit van 29 oktober 2019.

Het oordeel van de Rechtbank Noord-Nederland

Strijd met vigerend (provinciaal) beleid

De rechtbank gaat eerst in op het geldende (provinciale) beleid. De rechtbank stelt vast dat volgens dit beleid bij de ontwikkeling van projecten en/of plannen moet worden uitgegaan van de kernwaarden rust en ruimte, die voor het Burgumer Mar als onderdeel van de ecologische hoofdstructuur gelden. Gelet hierop oordeelt de rechtbank dat de pilot snelvaren op het Burgumer Mar als een inbreuk op die regelgeving moet worden beschouwd, omdat deze pilot niet past in die kernwaarden.

De rechtbank onderkent dat GS en provinciale staten (PS) de bevoegdheid hebben om naar aanleiding van gewijzigde inzichten eerder gemaakte beleidsmatige keuzes ongedaan te maken of daarvan gedeeltelijk af te wijken, maar hieraan moeten vanwege onder meer de rechtszekerheid hoge motiveringseisen worden gesteld. De rechtbank oordeelt dat hieraan niet is voldaan. De rechtbank komt tot dit oordeel, omdat met de pilot nog geen sprake is van een gemotiveerde beleidswijziging of wijziging van regelgeving op het vlak van snelvaren op het Burgumer Mar. De rechtbank wijst er hierbij op, dat GS en PS ook niet duidelijk hebben gemaakt of, en zo ja, om welke redenen snelvaren nu in afwijking van het eerdere consistente standpunt hierover (wel) moet worden toegestaan.

De rechtbank verwijst verder naar hetgeen in het onderzoeksrapport “Natuurtoets snelvaren Burgumer Mar” expliciet is aangegeven, namelijk dat het aspect rust als wezenlijke waarde voor het Burgumer Mar dat deel uitmaakt van de EHS heeft te gelden en dat het evident is dat deze waarde



door snelvaren wordt aangetast. Hetzelfde geldt voor de in het onderzoeksrapport geconstateerde dreigende aantasting van natuurwaarden, zoals onder meer de verstoring van diverse op de zogeheten rode lijst opgenomen vogelsoorten. Terecht



merkt dit onderzoeksbureau dan ook op, aldus de rechtbank, dat het aan GS dan wel PS is om te beoordelen of dit acceptabel wordt geacht. Maar zo'n afweging ontbreekt. Gelet hierop is de rechtbank van oordeel dat er in zoverre een motiveringsgebrek aan het Aanwijzingsbesluit kleeft.

Veiligheid op het Burgumer Mar

Vervolgens gaat de rechtbank in op het punt van de veiligheid op het Burgumer Mar.

De rechtbank stelt allereerst vast dat uit het gewijzigde Aanwijzingsbesluit volgt dat het is toegestaan om in het zuidwestelijke kwadrant van het Burgumer Mar met een grotere snelheid dan 9 km/u en met een grotere snelheid dan 20 km/u te varen en te waterskiën in de periode van 15 juni tot en met 15 september in de jaren 2019 en 2020 binnen het tijdvak van 09:00 – 18.00 uur.

De rechtbank stelt verder vast dat de in het gewijzigde Aanwijzingsbesluit opgenomen beperkingen geen betrekking hebben op de hoeveelheid maximaal toegestane vaarbewegingen en boten per dag in het betreffende tijdvak in het zuidwestelijke kwadrant van het Burgumer Mar.

Gelet hierop is de rechtbank van oordeel dat het gewijzigde Aanwijzingsbesluit in zoverre voor wat betreft het aspect van de nautische veiligheid ondeugdelijk is gemotiveerd. De rechtbank komt tot dit oordeel, ten eerste omdat GS ter zitting te kennen hebben gegeven dat het op grond van het Aanwijzingsbesluit voor snelvaren aangewezen zuidwestelijke kwadrant van het Burgumer Mar eveneens toegankelijk is voor en gebruikt kan worden door langzamere recreatievaart en zwimmers. Ten tweede omdat GS ter zitting te kennen hebben gegeven dat voor wat betreft het maximum aantal boten dat in voormeld kwadrant snelvaart in dit geval gekozen is voor een moreel beroep op het gezond verstand van de bestuurders in plaats van regulering door middel van voorschriften, behorend bij het gewijzigde Aanwijzingsbesluit.

De rechtbank vindt dit niet voldoende, want *“gelet op de gedingstukken en voormelde verklaringen ter zitting had het naar het oordeel van de rechtbank vanuit overwegingen in het kader van de nautische veiligheid in de rede gelegen dat verweerder het aantal boten dat tegelijkertijd in voormeld kwadrant mag snelvaren had gemaximeerd, te meer nu duidelijk is geworden dat ook de langzame recreatievaart en zwimmers gelijktijdig met het snelvaren gebruik mogen maken van voormeld kwadrant.”*, aldus de rechtbank.

Gelet hierop is de rechtbank van oordeel dat er in zoverre een motiveringsgebrek aan het bestreden besluit kleeft.

De rechtbank verklaart het beroep van Natuur- en Landschapsvereniging “De Wâlden, De Marren” daarom gegrond en vernietigt het Aanwijzingsbesluit.

Kortom

Als men wil afwijken van al lang geldend beleid en natuur en veiligheid zijn daarbij in het geding, dan worden daaraan zeer hoge motiveringseisen gesteld.



Ten tijde van het schrijven van deze bijdrage was de hoger beroepstermijn nog niet verstreken en de uitspraak van de rechtbank (nog) niet onherroepelijk.

Vindplaats uitspraak: Rechtbank Noord-Nederland 30 september 2020

ECLI:NL:RBNNE:2020:3493

(1) Moira Hoen is naast advocaat ook mediator en heeft haar eigen advocatenkantoor in Wijnjewoude met een gratis inloopsprekkuur in Gorredijk. Meer info: www.advocatenkantoorhoen.nl. Zij adviseert, bemiddelt en procedeert voor organisaties, bedrijven en particulieren. Ze staat regelmatig milieu- en natuurgroepen bij in bestuursrechtelijke procedures. Voor juridische tips en het laatste nieuws kunt u haar volgen via Twitter (@HoenAdvocatuur) of Facebook (Advocatenkantoor Hoen).

Column

Duurzaam

Omdat in de buurt waar ik woon sinds het begin van dit jaar erg veel op hout gestookt wordt en wij daar regelmatig overlast van ondervinden heb ik me verdiept in het stoken van hout en alles wat daar mee samenhangt. Wij hebben zelf al jaren een houtkachel welke we af en toe gebruiken naast de cv. De warmte van de houtkachel is behaaglijk, en het knapperend vuur brengt gezelligheid in huis, maar nu weet ik dat hier ook een keerzijde aan zit.

Bij het verbranden van hout verontreinigt je de lucht in je directe omgeving. De mate van vervuiling hangt wel af van wat voor kachel je hebt en hoe je stookt, maar iedereen weet dat je het altijd kunt ruiken als er ergens hout gestookt wordt. Dat komt doordat er verschillende stofjes in de rook zitten: roetdeeltjes, (ultra-) fijnstof, benzeen, NO_x, pak's, koolmonoxide. Allemaal niet zo gezond om in te ademen. Het is gewoon vette pech als je toevallig vlakbij iemand woont die regelmatig en niet al te zorgvuldig stookt. De luchtkwaliteit in en om je huis kan daardoor zomaar flink slechter scoren dan als je langs een snelweg woont. En natuurlijk stoot een houtkachel ook CO₂ en H₂O uit, dat is voor wat betreft de overlast niet zo'n probleem, maar CO₂ heeft wel een enorme naamsbekendheid als het gaat over klimaatverandering.

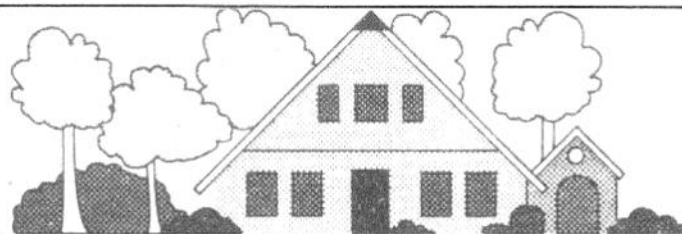
En, geloof het of niet, dat laatste, dáár springt de kachelbranche op in. Zij willen ons doen geloven dat het stoken van hout *duurzaam* is. Daarbij negeren ze al die andere overlast veroorzakende stofjes, maar concentreren ze zich op de uitstoot van CO₂. Die drogredebatie luidt ongeveer als volgt: als je hout stookt gebruik je geen fossiele brandstof, en de CO₂ die je met het verbranden van hout uitstoot kan door bomen via de fotosynthese opnieuw in hout omgezet worden, en voilà: een kringloop! En een kringloop is duurzaam. Dus, mensen, koop massaal een houtkachel. Kap die bomen, steek ze in de fik. Doe je het niet voor jezelf, doe het dan voor het klimaat. Hou toch op zeg.

Wist je dat per hectare bos gemiddeld ongeveer 7 kubieke meter hout per jaar aangroeit? En wist je dat er in Nederland ongeveer 1 miljoen houtkachels en openhaarden zijn? En dat Nederland ongeveer 3,4 miljoen hectare groot is? En dat ongeveer 15 procent van Nederland bestaat uit bos en open natuur? Dus, als het dan een kringloop moet zijn, dan mag iedere kachel hooguit 3,5 kuub per jaar verstouwen, en dan is alle CO₂ bindende capaciteit verbruikt. En wat er met al die andere bestanddelen van de rook gebeurt, dat blijft gissen.

Duurzaamheid is het ultieme verkoopargument geworden. Koop een Tesla, want dat is goed voor het milieu. Ga naar Aruba op vakantie, want dat is ecologisch, en compenseer je vliegreis en ... stook op hout. Laten we onszelf toch niet voor de gek houden. In analogie naar hoe de STIVA (stichting verantwoorde alcoholconsumptie) namens de drankindustrie ons probeert te verleiden zou ik zeggen: geniet, maar stook met mate. Want hoe minder je stookt hoe duurzamer dat is.

LD

De Streek 8
Terwispeel
(bij Gorredijk en Drachten)
Telefoon 0513-464994
www.vbn-parket.nl



PARKETBOERDERIJ VBN-TERWISPEL

Dagelijks
geopend tot 18.00 uur
donderdag tot 21.00 uur
zaterdag tot 16.00 uur

ADVOCATENKANTOOR

Floen

Advies Mediation Rechtsbijstand

GRATIS
Eerste gesprek
0516-481171

GRATIS
juridisch
inloopspreekuur
elke vrijdag
16:30 - 17:30 uur
bibliotheek
Gorredijk

www.advocatenkantoorhoen.nl
info@advocatenkantoorhoen.nl

Gerard Visser

TANDPROTHETISCHE PRAKTIJK



Voor het vakkundig aanmeten
van kunstgebitten.
Tevens vrijblijvend advies.

Ringendusstraat 47 - 8401 PW Gorredijk
Telefoon: 0513 464230

MOLL
TAXI-AUTOVERHUUR

Wetterkant 2 8401 GC Gorredijk
Telefoon (0513) 46 13 55
Telefax (0513) 46 66 08



Hoofdstraat 37 8401 BV Gorredijk
www.deverguldeturf.nl

- Plate-service
- Diverse belegde broodjes
- Ook geschikt voor familie-diners
- of kleine recepties
- Maandmenu



**DE BAKKERS
VAN VERLOOP**

Beetsterwaag, 0512 - 38 12 13 Gorredijk, 0513 - 46 12 82
Heerenveen, Kon. Julianaweg, 0513 - 63 19 32,
De Passage, 0513 - 62 10 58 Oldeberkoop, 0516 - 45 13 67

HAARDEN EN KACHELS
TOER- EN SPORTRIJWIELEN
GAS- EN WATERLEIDING
GASFORNUIZEN EN KOMFOREN

J.E. DE JONG

Hoofdstraat 15-17 - Gorredijk - Telefoon 0513-461357



Wat u beweegt, houdt ons bezig
De Kromten 16 - 8401 JJ Gorredijk
Telefoon: 0513 - 46 32 84 - Fax: 0513 - 46 39 55
E-mail: info@autoshopswieringa.nl - www.autoshopswieringa.nl

Etos



Golf-Golf

Albert Heijn
Gorredijk

Hofland 1 - 8401 SH Gorredijk
Telefoon (0513) 46 23 80
info@albertheijn-gorredijk.nl
www.facebook.com/ahgorredijk





Waar ieder dier telt!

DIERENARTSENPRAKTIJK BEESTERZWAAG

Molenlaan 8a

Dierenartsenpraktijk Beesterzwaag is een moderne praktijk.

Gezelschapsdieren

(inclusief diervoeding & voedingsadvies)

Paarden

(inclusief vruchtbaarheidsbegeleiding)

Melkveehouderij

(inclusief begeleiding, voedingsadvies)

Landbouwhuisdieren



0512 - 38 25 55 | WWW.DIERENARTSBEESTERZWAAG.NL



PIZZERIA - GRILLROOM

OASE

Hoofdstraat 23 - 8401 bv gorredijk
Tel.: 0513 - 464044
info:oasegorredijk.nl
www.oasegorredijk.nl

Sport- & Ontspannings-centrum



Mientewei 2
8401 AA Gorredijk
Postbus 201
8400 AE Gorredijk
T (0513) 46 19 78
F (0513) 46 48 81
www.kortezwaag.nl



Primera

"De Primeur"

Hoofdstraat 30
Gorredijk
Telefoon 0513-466444



rookartikelen
staatsloten
wenskaarten
snoep
lektuur
kado-artikelen

Zandstra Design

Werkend voor uw reclame

Lijnbaan 5
8401 VL Gorredijk
Tel: 06 467 417 89

info@zandstradesign.nl
www.zandstradesign.nl



Stichting Steunfonds Kyoga
steunt kleinschalige projecten in Uganda.
(www.kyoga.nl)

www.adremo.nl

Adremo

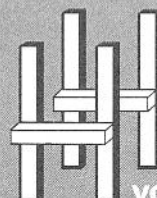
revalidatietechniek

Tolhûsleane 17, 8401 GA Gorredijk
Telefoon: 0513 465 543, E-mail: info@adremo.nl

kapsalon

Caroline

langewal 2, 8401 DD Gorredijk
0513-463197



BOUWKERN H. HAMSTRA B.V.

TOLHUSLEANE 3
8401 GA GORREDIJK
T 0513 46 18 27
F 0513 46 52 98

INFO@BOUWKERNHAMSTRA.NL
WWW.BOUWKERNHAMSTRA.NL

VOOR AL UW HOUT EN BOUWMATERIALEN

Ons Mag Alles Handelen

WWW.OMAH.nl
MARKTHAL

Kerkewal 24 - 8401 CG Gorredijk
Telefoon 0513-464908 - Fax 0513-464331

autobedrijf

KROES

GORREDIJK

APK Keuringsstation
Badweg 54 Gorredijk
Tel.: 0513-461952
www.autobedrijf kroes.nl



Uitgelicht: De otterman

Verwondering over de kracht en schoonheid van de natuur, dat gevoel beklijft na een wandeling met Harrie Bosma. Maar ook de andere kant, de kwetsbaarheid en teloorgang van de natuur, blijft tijdens een ontmoeting met 'De Otterman van Friesland' niet onbesproken.

Wat een verrassing was het toen ik Harrie Bosma (64) belde om te vragen of hij geïnterviewd wilde worden voor de rubriek 'Uitgelicht', een rubriek waarin een lid van de vereniging wordt geportretteerd. "Ik geloof dat ik geen lid ben", antwoorde hij. "Ik ben van zo veel verenigingen lid dat ik niet altijd weet waarvan wel of niet, maar Geaflecht, nee, die zit er niet bij. Diezelfde avond melde hij zich aan en zo kon toch nog een interviewafpraak in het 'Tijnje-bos' gemaakt worden.

Bosma kent deze plek al van toen het nog weiland was.

Men heeft toen geëxperimenteerd met verschillende soorten bomen en daardoor is het een heel mooi gevarieerd bos geworden. Er staat van alles, eiken, berken zelfs beuken. En zie je al die hulst, dat betekent dat daar een leemkop ligt. Die hulst, net als die tamme kastanje daar op de hoek, is spontaan opgekomen. Dat soort ontwikkelingen heb je in een gevarieerd en gezond bos."

Bosma, flora en fauna medewerker van het Wetterskip, heeft dit bos ook geïnspecteerd op de aanwezigheid van invasieve exoten. Die zijn er. De reuze springbalsemien staat bijvoorbeeld overal en zorgt in de nazomer voor de zoete geur die in het bos hangt. De exotendiscussie is volgens Bosma geen eenvoudig zwart-wit verhaal. "Neem de springbalsemien, die overwoekert inheemse soorten, maar voor insecten is zo'n laatbloeiër ook weer gunstig."



Harrie Bosma

"Tijdens de ruilverkaveling is



Otters

Een wandeling met iemand als Bosma gaat niet snel. Om de paar passen merkt hij dingen op die een argeloze wandelaar niet ziet. De pootafdruk van een hond in het beton pad, de stront van een steenmarter die bessen heeft gegeten op datzelfde pad of weer een andere



soort mos zoals Glansmos, Laddermos en Geweimos. Zijn liefde voor en kennis van de natuur komt deels door het opgroeien in een omgeving met ruimte en natuur, contacten van kinds af aan met jagers en een oude visserman en vooral door tijd te nemen om te kijken. Daarnaast heeft hij zijn leven lang cursussen gevolgd.

Bosma verzamelt voor Friesland de otterwaarnemingen. Via sporen, poep en cameravallen vergaart hij informatie. Hij weet precies waar hij moet zoeken want door zijn werk bij het Wetterskip kent hij bij wijze van spreken alle sloten en meren van de provincie. Daarnaast krijgt hij meldingen van de rattenvangers en van collega's bij Staatsbosbeheer en It Fryske Gea. Alle gegevens stuurt hij door naar de zoogdiervereniging en WENR, een onderzoeksinstituut van de Wageningen Universiteit. Hij schat in dat er ongeveer 106 otters in de provincie rondzwemen. Helaas gaan er ook veel otters dood door verkeer en fuiken. Zo zijn er dit jaar maar liefst 62 dode otters gevonden, acht meer dan vorig jaar.

Bevers

Bosma komt net van een bezoek aan een verweesde otter in de Fûgelhelling in Ureterp. "Even poolshoogte nemen en een visje voeren. Ze hebben daar ook een zeearend, wat een machtig beest is dat. Otters zijn hele zenuwachtige beesten die dood kunnen gaan aan stress. Ze kunnen nog geen seconden stil zitten. Gedrag dat waarschijnlijk te maken heeft met het moeten jagen op levende prooien.

Heel anders dan de bever. Die doet alles kalmpjes aan, want ja, die boom waarvan ze eten staat er morgen ook nog wel. Maar vergis je niet, ze kunnen in een flits een indringer aanvallen, dan zijn ze razend snel." Hoe bevers zich gedragen kan Bosma nu ook in Friesland bestuderen want in onze provincie zijn twee bevers gespot. "Er is er een in de buurt van St Nic. Dat is een bever met een enorme jaap in de staart en die zwerft door een groot gebied. De andere bij Makkum is een meer honkvaste bever."

Pessimistisch

Behalve veel kennis van zoogdieren en planten weet Bosma tegenwoordig ook veel van slakken.

Genetische analyse van de otterpopulatie (Harrie Bosma)

In de monitoringsperiode van oktober 2019 tot en met maart 2020 zijn door WENR in samenwerking met Niewold Wildlife Infocentre en een netwerk van vrijwilligers van CaLutra in totaal 1220 otterkeutels (spraints) verzameld in zowel het voormalige uitzetgebied (Wieden-Weerribben-Rottige Meenthe-Olden Maten-Lindevallei) als in leefgebieden elders in het land. Dat is ruim meer dan de voorgaande twee jaar (1082 stuks in 2018/19 en 1041 stuks in 2017/18).

Er is geprobeerd DNA te isoleren uit elk van deze keutels. Verder is er DNA geïsoleerd uit 126 weefselmonsters van dood gevonden otters waaraan door WENR sectie was verricht, waaronder 44 dood gevonden otters uit de monitoringsperiode. De overige monsters betroffen dood vondsten van vóór die periode, die niet worden meegeteld in de populatieschatting voor afgelopen winter, maar wel voor het bijstellen van de populatieschatting van het jaar daarvoor.

Voor elk van de DNA-monsters is geprobeerd een genetisch profiel op te stellen op basis van zogenaamde microsatellieten, volgens het protocol beschreven in Koelewijn et al. (2010)¹. Microsatellieten zijn afzonderlijke fragmenten in het DNA (hieronder aangeduid als 'locus'; meervoud 'loci'), waarvoor individuen variatie vertonen in de exacte code en lengte van het fragment. In totaal zijn 13 microsatellieten geanalyseerd. Per microsatelliet zijn de allelen bepaald in ten minste 3 onafhankelijke PCR-analyses (replica's), om te kunnen corrigeren voor eventuele valse allelen of uitvallende allelen, in geval van matige of slechte kwaliteit van het DNA in de monsters.



“Slakken, zul je zeggen, wat is daar nou aan. Maar slakken kunnen een goede indicatie geven van de omstandigheden in een vochtig gebied of in het water. Dat geldt ook voor paddenstoelen. Als ergens paddenstoelen groeien dan weet je dat de grond daar niet is verstoord, dat de schimmeldraden onder de grond niet zijn aangetast.”

Verstoring van de natuur ziet Bosma door zijn vele vele jaren veldwerk te vaak. Het gaat dan niet om een plastic flesje hier en een blikje daar maar over de aantasting van ecosystemen. Hij is bijvoorbeeld heel bezorgd over wat hij bij de peilputten voor grondwater aantreft. “De stank die tegenwoordig uit die putten komt is niet te harden. Je ruikt pure gier. De landbouwgrond is zo verzadigd van drijfmest dat planten de voedingsstoffen niet allemaal meer opnemen. Doorsijpelen naar het grondwater is het gevolg. Als ik zie hoe de situatie in polders rondom de Deelen is, word ik treurig. Door de diepontwatering en het intensieve gebruik van het weiland zijn ook de sloten daar zo dood als een pier. Er leeft bijna niets meer, alleen de zeelt overleeft er, maar een voorn, baars of snoek tref je niet meer aan.”

Over de weidevogels is hij al net zo pessimistisch. “Die ga je echt niet redden door de steenmarter te bestrijden. Het ligt iets ingewikkelder. Toegegeven, steenmarters hebben ook eieren van weidevogels op het menu, maar wat denk je dat ze in de winter eten? Het hoofdmenu van de steenmarter is de bruine rat, dus als het goed gaat met de rat, komen er veel steenmarters. En de leefomstandigheden voor ratten zijn gunstig. Ze hebben baat bij tuinen met veel variatie en de vele maisvelden.”

“Veranderingen in de natuur zijn er altijd”, zegt Bosma. “Maar de snelheid waarmee de verschuivingen nu gaan, vind ik beangstigend.” Bosma constateert veel dus verontrustende ontwikkelingen maar dat maakt hem allerm minst een zuur of teleurgesteld mens. Hij blijft gefascineerd door de schoonheid en kracht van de natuur.

Tekst en foto: Mary van der Graaf

Vogelwaarnemingen



Van Cristiaan de Vries kregen wij een tip over een uitgebreid artikel van Rob Bijlsma in de Takkeling (het blad van de roofvogelwerkgroep) over bomenkap in terreinen van enkele gevestigde natuurorganisaties. Een zeer zorgvuldig en aan alle kanten met cijfers dichtgetimmerd stuk waar men niet omheen kan aldus Cristiaan. Helaas is het artikel te groot om integraal op te nemen in ons verenigingsblad. Het is te lezen (of downloaden) op: [http://www.werkgroeproofvogels.nl/images/Takkeling%2028\(3\)%202020%20boskap.pdf](http://www.werkgroeproofvogels.nl/images/Takkeling%2028(3)%202020%20boskap.pdf) (Of via een actieve link op onze website Geaflecht.nl in de rubriek: Nieuws)

Verder had Cristiaan nog enkele mooie waarnemingen:

Poelsnip - Olterterp, 19-9 ingediend bij CDNA

Noordse glazenmaker - Venebos september en oktober diverse waarnemingen in een kleine populatie.

Venglazenmaker - Slotplaats meerdere data op 2 plekken.

Geelplekheidlibel - Merskenheide en Slotplaats (2 plekken) in september.

Noordse winterjuffer - Venebos en Slotplaats in september en oktober

Zwervende pantserjuffer - Merskenheide



Poelsnip Foto: Matti Rekilä



Rode Wesp - Oude bos augustus-september nest gevolgd
Driepuntsprinspin – Slotplaats 18-9

Op 16 augustus 2020 zag Onne de Vries uit Oosterwolde om ongeveer 19.00/19.30 uur een bijzondere waarneming vanuit zijn huis. Er vloog een grote groep vogels naar hun slaappleat(sen) in de omgeving van Oosterwolde. Ik telde plm. 300 kauwtjes, plm. 100 zwarte kraaien en plm. 30 roeken. Ze vlogen van west naar oost bij de Duistereweg (waterzuiveringsinstallatie). Vrij hoog verzamelden ze zich hier (een indrukwekkend gezicht). In afgeslankte vorm gebeurde dit tafereel nogmaals op 21 september. Nu met plm. 150 kauwtjes, plm. 40 zwarte kraaien en plm. 20 roeken. Nu echter eerder op de avond om ongeveer 18.00 uur.

Op 15 oktober zag Tjeerd Geertsma 4 Wilde zwanen vliegen boven Terwispel. Diezelfde dag tijdens een fietstochtje o.a. over de Lippenhuizerheide viel het Tjeerd op dat in bijna in elk struikgewas onderweg wel een roodborstje zat te 'tikken'. De dag ervoor hoorde Tjeerd het vogeltje maar sporadisch hier en daar. Kennelijk waren de omstandigheden voor de trek van Roodborsten uit de Scandinavische landen gunstig en kwamen ze in groten getale deze kant uit.

Achttien oktober zag Marije Geertsma uit Terwispel een ijsvogeltje vliegen in de lengterichting van de vaart bij Terwispel

Op 22 oktober zag Harm Veenema uit Langezwaag twee Zeearenden. Volgens Harm twee adults. De plek waar hij ze zag was in de landerijen van de Lange warren bij 't vuurlân De Deelen. Jammer genoeg had Harm geen fototoestel bij de hand...

Op 10 november zag Wieberen Pool een mannetje blauwe kiekendief over de Bouwerspolder bij Terwispel zoeken naar prooi. Op 18 november zag Wieberen een Carolina eend vlakbij de brug bij de Overtoom. Daar liep de eend in de berm naast het fietspad naar voedsel te zoeken in gezelschap van enkele wilde eenden en twee witte. Aan de noordzijde van de brug.

Agaath Arends uit Siegerswoude vond op 14 mei 2020 een dode grasmus met een ring. Waarschijnlijk dood gevlogen tegen het raam. Na het opsturen van de ringgegevens bleek de vogel te zijn geringd door Institut fuer Vogelforschung/ (DEW) Vogelwarte Helgoland (DEW) vlak bij Wilhelmshaven op 30-4-2021



Grasmus

Op 10 december 2020 zag Renske Woudstra uit Terwispel een ijsvogeltje bij Spaltendraai in Terwispel.

Waarnemingen

Heeft u iets leuks of bijzonders gezien in de natuur? Wij stellen uw waarnemingen bijzonder op prijs! U kunt uw waarnemingen via geaflecht@gmail.com doorgeven. Liefst met een foto of filmpje, datum en plaats en bij voorkeur aanvullende informatie



Energietransitie?

Een terug- en vooruitblik in fossiel en groen

Samenvatting

Zo'n 10 jaar geleden werd mijn verbazing (op)gewekt door berichten over de plannen van elektriciteitsproducenten om een drietal nieuwe elektriciteitscentrales in Nederland te bouwen. Verbazing omdat er in mijn ogen reeds voldoende capaciteit aanwezig was. Zo groeide tussen 1998 en 2010 het totaal opgestelde elektrisch vermogen reeds van 20 tot 26,6 GW (bron: CBS¹). Dit terwijl de vraag zich veel minder snel ontwikkelde. Uiteindelijk ging de bouw wel door. Wel sloot één van de centrales reeds in het jaar nadat deze in bedrijf werd genomen. De extra overcapaciteit speelde daarbij ook een rol.

Het frappante wil, dat er nu binnen de duurzame energieopwekking een soortgelijke ontwikkeling dreigt. Onder het mom van het reduceren van CO₂ uitstoot wordt er ook overcapaciteit aan groene energie gebouwd. Dit heeft echter tot gevolg dat de prijzen van energie dalen en duurzame energie minder rendabel wordt. Daar komt bij dat een land nooit alleen op duurzame bronnen kan draaien (omdat de wind niet altijd waait en de zon niet altijd schijnt). Dit betekent dat fossiele centrales nodig zijn voor ondersteuning van het net. Deze centrales draaien minder efficiënt als ze niet continue op hun optimale vermogen kunnen worden ingezet. Hierdoor stoten ze extra CO₂ uit.

In dit artikel probeer ik dit reken-technisch te onderbouwen. Hiervoor is het allereerst nodig om iets uit te leggen over de gebruikte begrippen zoals vermogen, energie en de energieconsumptie plus –productie in ons land.

Vermogen en energie (voor de beeldvorming)

Het vermogen van een elektriciteitscentrale is de hoeveelheid energie die de centrale per seconde kan leveren. 1 GW (Gigawatt of 1.000 MegaWatt) is ongeveer het vermogen van 1 grote elektriciteitscentrale.

Bij 8.760 draaiuren (1 jaar in uren) op volvermogen produceert zo'n centrale 8.760 Gigawattuur (GWh) aan energie oftewel 8,7 miljard kWh (1 gigawattuur (GWh) = 1.000 kilowattuur (kWh)).

1 kWh = 1 kilowatt oftewel 1.000 Watt = J(Joule)/s(seconde) over een tijdvak van 1 uur). 1 kWh is daarmee gelijk aan $3.600 \times 1.000 \text{ J} = 3,6 \text{ MJ}$ (MegaJoule). Ter indicatie dit betreft de verbrandingswaarde van circa 0,11 liter benzine.

In de praktijk zal een elektriciteitscentrale geen 8.760 uur draaien en evenmin altijd op volvermogen maar dit even ter indicatie.

Stroomvraagontwikkeling (in energie en vermogen)

De vraag naar stroom nam van 1998 tot 2013 toe van een kleine 100 miljard kWh in 1998 tot 110 miljard kWh in 2013 (bron CBS¹). De top van de (jaar)vraag bedroeg in 2010 119 miljard kWh. Na een dip, ten gevolge van de vorige crisis, nam de consumptie weer toe tot zo'n 115 miljard kWh in 2018. Op dit niveau zitten we nog steeds (even afgezien van de effecten van Corona op de economie en het energieverbruik in 2020).

Een vraag van 115 miljard kWh op jaarbasis houdt in dat er een gemiddeld vermogen geproduceerd moet worden van 13 GW ($8760 \times 13 = 114$ miljard kWh). Ook vandaag de dag is de productie van deze orde. De minimale productie (vermogen) van vandaag (15 september 2020) bedraagt 12,48 GW, de maximale 14,70 GW; bron: Tennet). Gemiddeld fluctueert de vraag naar stroom tussen de 11 en 15 GW per dag. Naast productie is er overigens ook nog sprake van een import- dan wel exportsaldo.

Stroomaanbodontwikkeling (vermogen)

Volgens het CBS nam het opgesteld (maximaal beschikbaar) elektrisch vermogen (dus van zowel fossiel als duurzame bronnen) tussen 1998 en 2010 toe van 20 naar 26,6 GW. Terwijl de vraag naar stroom toenam van 100 kWh in 1998 naar 119 kWh in 2010 (ca 20%), nam het aanbod van alle elektriciteitsbronnen samen in dezelfde periode met meer dan 30% toe (van 20 GW naar 26,6 GW).

Investeren in fossiele (over)capaciteit

Bij voldoende aanbod zou je verwachten dat forse nieuwe investeringen uitblijven omdat deze lastig rendabel gemaakt kunnen worden. De bestaande overcapaciteit wordt dan immers alleen maar groter. Een verwachte groei in stroomverbruik kan de reden zijn voor investeerders om toch extra vermogen bij te bouwen. Uiteindelijk ging de bouw van alle drie centrales toch door.



Op de Maasvlakte verscheen een kolengestookte centrale met een vermogen van 1,1 GW (eigendom van Uniper). In de Eemshaven werd door RWE een kolengestookte centrale gebouwd met een vermogen van 1.5 GW. Dit betekent dat in totaal op de Maasvlakte en de Eemshaven 2,6 GW aan kolengestookte centrales werden bijgebouwd. Deze centrales worden soms duurzaam genoemd omdat ze ook op biomassa kunnen stoken (of daar relatief eenvoudig op omgebouwd worden). Echter, dat is afhankelijk van de brandstof die wordt aangewend.

Daarnaast bouwde Vattenfall (voorheen NUON) in de Eemshaven een gasgestookte centrale met een vermogen van 1,3 GW.

Elk van deze drie centrales (één op de Maasvlakte en twee in de Eemshaven) kan zo rond de 10% van de gemiddelde vraag naar stoom in Nederland produceren. In totaal werd er dus bijna 30% van de stroomvraag in Nederland bijgebouwd.

Uiteindelijk bleek dat ik me dus had vergist. De bouw van alle 3 centrales ging gewoon door en ze werden ook in gebruik genomen.

Echter, op 1 juli 2017 ging de kolencentrale op de Maasvlakte al weer dicht. Dit met het oog op het beperken van de CO₂-uitstoot in Nederland. Zonder de aanwezige overcapaciteit, zou die centrale in mijn ogen nooit gesloten zijn. Dat een centrale die in 2016 in bedrijf is genomen, in 2017 weer wordt gesloten is tamelijk bizar. Nu duurt het wel een aantal jaren tussen de eerste plannen voor de bouw van een centrale en ingebruikname, maar de CO₂-discussie is toch al enkele tientallen jaren actueel.

De afronding van de financiële schade die is gekoppeld aan de sluiting, zal nog wel even duren. De claim van de eigenaar (Uniper) ligt rond de 900 miljoen euro. We kunnen er helaas vanuit gaan dat als het tot een uitkering komt, deze uit de algemene middelen (de belastingbetaler) gefinancierd gaat worden.

Anno 2020 is de aanbodzijde van de stroommarkt reeds gegroeid tot 33 GW aan *piek*vermogen, terwijl we gemiddeld 13 GW nodig zijn. De groei zit daarbij met name in wind- en zonne-energie. Het gaat echter om *piek*vermogen omdat wind- en zonne-energie niet altijd beschikbaar is.



Fossiel vervangen door duurzaam?

Vaak horen we binnen de energietransitie dat fossiel wordt vervangen door duurzaam. In de praktijk blijkt dat toch nogal lastig. Het elektriciteitsnet is namelijk vraag-gestuurd. Huishoudens en bedrijven verwachten nu eenmaal dat als zij stroom vragen, het direct geleverd wordt. Gemiddeld dient er dus 13 GW aan stroom (vermogen) te worden geproduceerd. Ook de spanning en de netfrequentie mag daarbij niet te veel fluctueren.

Standaard bedraagt de spanning op ons net tegenwoordig 230 V. De netfrequentie bedraagt 50 Hz. Beide mogen niet te veel fluctueren. Om voldoende spanning op het net te houden en om de frequentie te kunnen regelen, is een stabiele basis nodig. Met alleen duurzame bronnen kan geen stabiel net worden gegarandeerd. Duurzame bronnen kunnen eventueel wel worden afgeschakeld of in vermogen worden gereduceerd. Bijschakelen met zonne- of windenergie kan echter niet wanneer er onvoldoende wind of zon is.

Voor het altijd kunnen voldoen aan de stroomvraag, is het nodig dat er energiebronnen zijn die op elk willekeurig moment kunnen worden bijgeschakeld. Dit kan alleen met fossiele bronnen of (beperkt) met kern-energie (kerncentrales lenen zich niet voor snelle fluctuaties).

Op dit moment gebeurt dit bijschakelen in Nederland o.a. met grote gascentrales, ook wel SToom En Gas-centrales (STEG centrales) genoemd. STEG-centrales dienen echter wel “aan” te staan. In de STEG centrale verwarmen de uitlaatgassen na de gasturbine, water om stoom te produceren voor de stoomturbine. De



stoomcyclus draait op stoom en deze stoom dient voorhanden te zijn. Eerst wachten tot de centrale is opgewarmd duurt dagen (en dus veel te lang). Het energieverbruik van een STEG-centrale is minimaal bij een bepaald, stabiel blijvend, vermogen. Op het moment dat het vermogen sterk fluctueert, kan de centrale qua energieverbruik niet worden gefinetuned. Dit betekent dat het rendement onder druk komt te staan waarmee de CO₂-uitstoot per MWh toeneemt. Met andere woorden; de besparing in CO₂-uitstoot door het fluctueren van zonne- en windenergie, wordt deels tenietgedaan door de extra CO₂ uitstoot per geproduceerde MWh van de STEG-centrale die moet bijstoken.

Naast het bijstoken met STEG-centrales, kunnen gasturbines worden ingezet. Gasturbines draaien alleen op de hete expanderende verbrandingsgassen. Een stoomcyclus maakt daarvan geen onderdeel uit. Daardoor is de gasturbine snel inzetbaar. Maar de hete verbrandingsgassen verlaten, na het passeren van de turbine, met een hoge temperatuur de unit. Dit betekent dat er veel energie verloren gaat. Hierdoor is het rendement slechts de helft van een moderne STEG-centrale. De CO₂-uitstoot per kWh wordt daarmee het dubbele! Gasturbines zijn dus qua CO₂-uitstoot per opgewekte MWh niet bevorderlijk maar kunnen wel snel veel vermogen leveren. Om altijd aan de stroomvraag te kunnen voldoen, zijn per definitie fossiel bekrachtigde centrales nodig (als basis). Dit betekent dat het aandeel duurzame stroom dat op een bepaald tijdstip op het net kan worden aangesloten beperkt is.



Dit betekent echter ook dat de CO₂-uitstoot, per geproduceerd MWh, van het fossiele deel van het geleverd vermogen bij een net met zonne- en windenergie hoger is dan bij een elektriciteitsnet met alleen (hoog-rendement) STEG-centrales en zonder zonne- en windenergie. Een deel van de CO₂-winst door zonne- en windenergie gaat door rendementsverliezen in de fossiele centrale verloren.

Het is betreurenswaardig dat in de discussie over duurzame energie weinig aandacht aan deze problematiek wordt besteed. Dat er problemen op gaan treden om vraag en aanbod op elkaar aan te laten sluiten, is de duurzame energiesector ondertussen echter wel duidelijk geworden.

Een oplossing die men heeft bedacht voor periodieke overcapaciteit is het deels afschakelen van de levering aan het net bij te hoge pieken. Dat betekent dat bij veel wind en/of veel zon een deel van de productie wordt afgeschakeld. Daarmee wordt dan ook het rendement van de eigenaar van een duurzaam energiepark minder. Op zich is dit voor hem een probleem omdat hij dan minder inkomsten uit zijn investering ontvangt. Vervelender wordt het als de eigenaar een pensioenfonds is met “groene ambities” daar dan het rendement van het fonds onder druk komt te staan. En die rendementen staan al onder druk.....

De bovenliggende problematiek komt met name goed in Duitsland naar voren. In Duitsland is ruim 110 GW aan duurzaam piekvermogen geïnstalleerd. Dit betreft ruim 60 GW aan wind (Bron 4) en circa 50 GW aan PV-energie (Bron 3). De gemiddelde vraag in Duitsland is 75 GW. Dit leidt ertoe dat ook in Duitsland er van tijd tot tijd sprake is van overproductie. Die overproductie leidt in Duitsland tot het verschijnsel van “negatieve stroomprijs”. De stroomproducent moet dan betalen voor het leveren van stroom (ik neem aan dat tijdig afschakelen technisch in die situaties nog niet mogelijk is). In het gehele jaar 2019 waren er 212 uren met negatieve stroomprijzen. Alleen in de eerste helft van 2020 bedroeg dit aantal reeds 213 (bron 2). In Nederland is het verschijnsel negatieve stroomprijs niet onbekend maar nog minder een probleem.

Linksom of rechtsom wordt er door de eigenaren van de installaties een prijs betaald bij overcapaciteit. Of de prijs wordt bij overproductie negatief of er moet capaciteit worden afgeschakeld. En juist als het goed waait en/of de zon veel schijnt, moet er dan worden afgeschakeld.

Een nevenaspect van een slechter draaiende economie, is dat de vraag naar olie en gas minder wordt. Daar-



door gaan de wereldmarktprijzen voor fossiele brandstoffen naar beneden en in het verlengde daarvan de prijzen van fossiel opgewekte elektriciteit. Daarmee komt ook het rendement van duurzaam opgewekte stroom (zeker als die zonder subsidie moet concurreren) weer onder druk te staan.

De toekomst van duurzame stroom in Nederland

De bijbouw aan PV- en windparken is nu in Duitsland aan het afvlakken. Naast het wegvallen van draagvlak onder de bevolking vermoed ik dat ook het onder druk staan van het verdienvermogen hierbij een rol speelt.

En wat doen wij in Nederland? Wij leren weinig van de ontwikkelingen bij onze oosterburen en hebben nog steeds ambitieuze plannen voor wind en PV-parken. Het is daarmee onvermijdelijk dat we hier in eenzelfde positie terecht komen als in Duitsland. Daarnaast is frappant dat we dan binnen het aanbod aan duurzame energie eenzelfde overcapaciteit zien als bij het aanbod van fossiele energie maar dan een tiental jaren later. Dit betekent dat er nu niet alleen fossiele, maar fossiele EN duurzame overcapaciteit is.

Het importeren en exporteren van groene stroom kan een oplossing zijn bij stroomoverschotten en tekorten. Als er echter in meerdere landen sprake is van overcapaciteit aan duurzaam productievermogen, dan worden ook de mogelijkheden om overschotten te exporteren steeds geringer.

Een ander geluid is dat groene energie tegenwoordig zonder subsidie rendabel is. Als dat zo is, moet er ook tegen de geldende marktprijzen worden geleverd. Op dit moment bedragen de marktprijzen circa 30 euro per MWh (op de Amsterdam Power Exchange kunnen de prijzen per dag van uur tot uur worden gevolgd). Ik vraag mij af hoeveel wind- en PV parken voor een prijs van 30 euro per MWh nog rendabel zijn. Zo leiden de omstandigheden op zee er toe dat de wieken extra gevoelig voor slijtage (en daarmee onderhoud) worden. Zo lang de economie niet krachtig herstelt, zie ik geen sterke toename van de stroomprijs want zelfs bij een herstel tot het niveau van 2019 is er nog voldoende overcapaciteit in de markt aanwezig.

Nu heb ik zelf wel 20 PV-panelen op het dak liggen. De salderingsregeling maakte dit voor mij in 2013 (jaar van investeren) wel aantrekkelijk. Maar “*eerlijk-is-eerlijk*” ook voor dat salderen betaalt iemand de prijs en wel de mensen die geen zonnepanelen hebben. Zo simpel is dat.

En kan er op een dag niet meer worden gesaldeerd of komt het verdienmodel van (particuliere) PV-panelen om andere redenen te zeer onder druk te staan, dan nemen de investeringen in PV-panelen ook sterk af is mijn verwachting. Maar ik kan me vergissen natuurlijk...

In relatie tot de activiteiten van Geaflecht zou ik de lezer willen verzoeken om de grote lijnen van dit stuk in het achterhoofd te houden bij het volgen van de ontwikkeling van allerlei duurzame energieplannen in Zuidoost Fryslân. Het gaat mijns inziens te vaak om de achterliggende verdienmodellen. En is het verdienmodel passé, dan behoort het ontwikkelen van de “duurzame plannen” vaak weer snel tot het verleden.

Wietze van der Meulen

Toelichting

In bovenstaand artikel zijn de begrippen “groen” en “duurzaam” opgenomen (in deze binnen de stroomopwekking). Dit, als begrip, als tegenhangers van “fossiel”.

Het betreft dus geen stellingname dat de begrippen “groen” en “duurzaam”, door de auteur, ook absoluut als groen en duurzaam worden gezien.

Bron 1: CBS 2015 Elektriciteit in Nederland

<https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2015/07/elektriciteit-in-nederland>

Bron 2: Blockheizkraftwerke-infocentrum (BHKW, Duitsland)

<https://www.bhkw-infozentrum.de/wirtschaftlichkeit-bhkw-kwk/negative-strompreise-fakten-und-statistiken.html>

Bron 3: opgesteld piekvermogen PV Duitsland

<https://strom-report.de/photovoltaik/#:~:text=Aktuell%20sind%20in%20Deutschland%20mehr,sie%2046%2C5%20Terawattstunden%20Strom.>

Bron 4: opgesteld piekvermogen wind Duitsland

<https://www.wind-energie.de/themen/zahlen-und-fakten/>

TopoKaartopMaat

Bodemkaarten

Ecologische inrichtingsplannen kunnen belang hebben bij nauwkeurige hoogte- en bodemkaarten. Kleine hoogteverschillen en variatie in bodemtypen geven al grote verschillen in ecologische potentie. Met behulp van grondboringen, nauwkeurige hoogtekarten, en fysisch geografische achtergrond kennis maken wij dergelijk kaarten.

Landschapskaarten

Oudere natuurterreinen van b.v. het Fryske Gea of staatsbosbeheer hebben soms nog een gaaf natuurlijk reliëf. Nauwkeurige hoogtekarten zoals deze tegenwoordig eenvoudig gemaakt kunnen worden, geven het landschap een extra dimensie. Met enige achtergrond kennis worden landschappelijke fenomenen ook in het veld zichtbaar. We zijn er van overtuigd dat kennis van het landschap de beleving van dit landschap vergroot en een meerwaarde aan natuurterreinen geeft. Wij hebben de kennis en kunde in huis om dergelijke kaarten te maken.

Toeristische kaarten

Uw camping, hotel of B&B komt centraal op de kaart. Op de kaart kan naar wens van alles worden weergegeven:

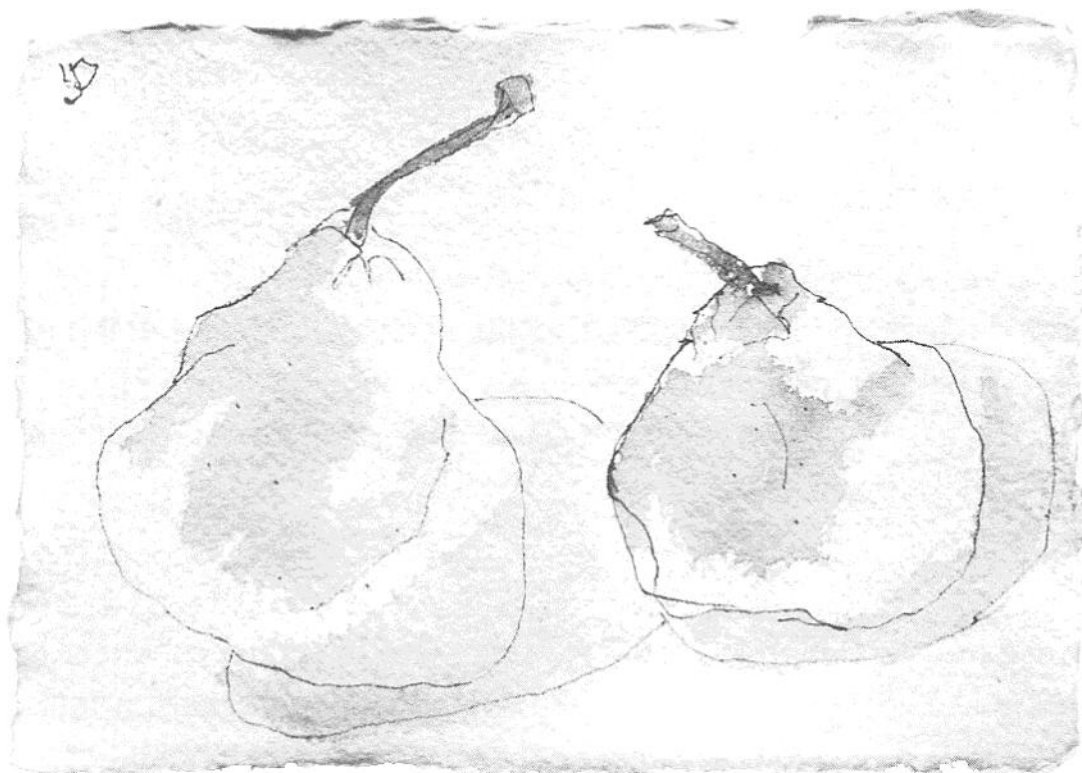
- bezienswaardigheden, zoals mooie steden, dorpen, musea etc.
- geselecteerde wandelingen en fietstochten over de mooiste paden in natuurgebieden in de directe omgeving.
- zwemlocaties, bootverhuur etc.
- praktische zaken zoals winkels, doktersposten etc. kunnen op de kaart worden gezet.
- Landschappelijke kenmerken en archeologische vindplaatsen.

Interesse, neem contact met mij op!

Luitzen Nijdam

T 06-28559693

E info@topokaartopmaat.nl www.topokaartopmaat.nl



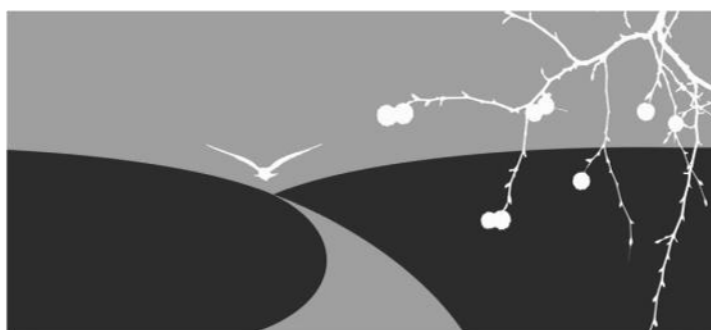
In het verleden draaide het hele leven om bomen. We tooïden ons met hun bloemen we aten hun fruit, we kleedden ons met hun bladeren en vezels, we zochten onderkomen onder hun takken. We klommen erin om ons te beschermen tegen roofdieren. We warmden ons aan hun brandhout, sneden stokken uit de stam om onze oude botten te ondersteunen en onze aanvallers weg te slaan. Het was dik aan tussen de bomen en ons. Wat is het vandaag gemakkelijk om te vergeten hoe innig we met de natuur omgingen, nu we ons in ultramoderne kantoren bewegen tussen de meest geavanceerde machines en computers die in een oogwenk de hoogste prestaties leveren.

Tenzin Gyatso, veertiende Dalai Lama

De Rounte
Speciaalzaak in natuurvoeding
Formanjestrijtte 2
8401 VK Gorredijk
tel. 0513 463375



Biologische producten staan voor
een duurzame landbouw en dierenwelzijn

**NATUERFERIENING BAKKEFEAN e.o.**

Natuerferiening Bakkefean e.o.

(opgericht in 1951)

Voorzitter	Claartje Slofstra
Secretaris	Oene Roelsma
Penningmeester	Ingrid Arends
Bestuursleden:	Jouke Bouius
	Roel van der Brug
Aspirant lid	Jan Dirk van der Meulen,
Aspirant lid	Baukje Mulder

natuerbakkefean@live.nl
oeneroelsma@hotmail.com
penningmeester@natuerbakkeveen.nl
j.boui062@ziggo.nl
rvdbrug15@home.nl

Mandefjild en Bakkefeanster dúnen: Gebied met twee gezichten

“Bakkefean” zoals de meeste mensen de Bakkefeanster dúnen en het Mandefjild noemen, trekt vanwege het bijzondere landschap met afwisselende terreinomstandigheden verschillende groepen recreanten aan. Samen met het Ryster bosk en de Alde Feanen is het op de vaste wal qua bezoekersaantallen het drukste gebied van It Fryske Gea. Tijdens de Covid-19 crisis bezochten nog meer mensen het gebied dan normaal. Niet voor niks. In Fryslân zijn heidelandschappen van deze schaal niet heel algemeen en na de wandeling of fietstocht is het goed toeven bij één van de horeca ondernemers in het dorp. Het overgrote deel van de bezoekers geniet van de omgeving zonder zich druk te hoeven maken over wat er allemaal speelt in het gebied, laat staan welke bijzondere natuurwaarden er in het gebied voorkomen.

Natuur

Het gebied is een zogenaamd Natura2000-gebied voor een aantal bijzondere vegetatietypes: Stuifzandheides met struikheide, binnenlandse kraaiheidebegroeiingen, zandverstuivingen, zure vennen en vochtige heides (hogere zandgronden). In het Natura2000 doelendocument van het Ministerie van LNV wordt als kernopgave voor het gebied geformuleerd: “Vergroting areaal stuifzandheides met struikhei, binnenlandse kraaiheidebegroeiingen en zandverstuivingen, en verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogels.”

Op het eerste oog een heldere opgave die menig natuurliefhebber als muziek in de oren klinkt. Maar wie het gebied zich in gedachten ruimtelijk voorstelt zal al snel ontdekken dat het nog een hele puzzel is om deze maatregelen uit te voeren zonder bestaande natuurwaarden geweld aan te doen, want de grootte van het gebied verandert niet. Kortom, dit dient binnen de begrenzing plaats te vinden. Maar wie een boszoom ontwikkelt vanuit de huidige bosgrens de heide op, levert stuifzandheide met struikheide in. En wie dit oplost door de boszoom bosinwaarts te ontwikkelen moet bomen kappen van het formaat dat je net een beetje over een boom begint te praten.

Dan het ontwikkelen van stuifzand. Binnenlandse stuifzanden zijn in Europa zeer schaars. Ondanks de ontginningen en ruilverkavelingen heeft Nederland nog steeds het grootste aandeel van dit bijzondere vegetatietype (hoewel, vegetatie?) binnen heel Europa! En dat terwijl er nog geen 2% van het oorspronkelijke areaal in ons land overgebleven is. Stuifzanden kennen een unieke flora en fauna en zijn in internationaal opzicht bekeken voor ons land net zo iconisch als de olifant voor zuidelijk Afrika en de koalabeer van Austr-



lië. Maar stuifzanden zijn grotendeels ontstaan door menselijke overexploitatie van de grond en blijven vooral in stand als wind vrij spel heeft. In Bakkefean is realistisch gezien geen sprake van een zandverstuiving. Om hier weer echt stuifzand van te maken zal er rondom het hele gebied flink bos gekapt moeten worden en moet er roofbouw op de heide gepleegd worden. Met als resultaat dat Bakkefean zo nu en dan gezandstraald zou worden.

Dan is er nog de overvloedige stikstof die al meer dan een halve eeuw op het gebied neerddwarrelt. Nederland is met overmacht koploper in de Europese competitie om zoveel mogelijk stikstof uit te stoten. België kan ons op 75% nog enigszins volgen, maar Duitsland stoot al minder dan de helft uit. Stikstof is een essentiële voedingsstof voor planten, dus waarom is dit slecht voor de natuur? Een beetje voedingswaarde kan toch geen kwaad? De parallel met overgewicht en diabetes in de mensenwereld is gauw gemaakt, maar de rol van stikstof gaat verder dan een verstoord metabolisme van de plant. Waar de meeste planten goed overweg kunnen met de geoxideerde vorm van stikstof (nitraat, stikstofoxide), zijn plantensoorten van voedselarme omstandigheden heel gevoelig voor ammoniak. Sterker nog, voor een aantal soorten is ammoniak direct toxisch. Vooral bijzondere (korst)mossen leggen gelijk het loodje als ze een snuffje ammoniak ontwaren. En als een plant het directe contact met ammoniak al heeft overleefd, wacht uiteindelijk toch een langzame dood, want ammoniak zorgt voor zuurregulatieproblemen op celniveau, remt de kation-opname, zorgt voor ophoping van stikstofrijke aminozuren waardoor de ziektegevoeligheid toeneemt, en vermindert de wortelgroei. Gelukkig zijn er ook een aantal plantensoorten die hier minder last van hebben. Pijpenstrootje en bochtige smeie gedijen prima onder een ammoniakregen. De dominantie van deze grassen verhult voor de onwetende bezoeker aan de Brabantse heideterreinen dat ze zich in een ecologisch rampgebied begeven. In het noorden van het land zijn er gelukkig nog een flink aantal terreinen waar dit nog niet aan de hand is. Daar is de schade beperkt gebleven tot het verdwijnen of in aantal afnemen van een hoop plantensoorten als Valkruid, klokjesgentiaan, heidekartelblad etc. Om van de insecten maar te zwijgen.

Herstel van de oude situatie is geen gemakkelijke opgave. Micro-organismen in de bodem weten de ammoniak via nitrificatie om te zetten in het voor planten opneembare nitraat, waardoor de natuur zelf de oplossing lijkt aan te reiken. Helaas gaat dit gepaard met het vrijkomen van 2 zuurdeeltjes. Dat betekent dat voor elke mol (scheikundige eenheid) ammoniak die er op een gebied neerdaalt, er 2 mol zuur vrijkomt, waardoor de bodem langzaam verzauert. Na 50 jaar stikstofdepositie hebben de meeste bodems op de zandgrond in Nederland geen zuurbufferend vermogen meer, waardoor zelfs bomen gevoelig worden voor ziekte en uitvallen.

Lange tijd was er goede hoop voor de toekomst. Na het vrijwel elimineren van de verzurende zwaveldepositie was er vanaf 1985 ook een afnemende trend waarneembaar voor de stikstofdepositie.

Tussen 1990 en 2010 daalde de hoeveelheid geoxideerde stikstof in belangrijke mate. De ontwikkelingen in industrie, verkeer en huishoudens zijn hier verantwoordelijk voor. De ammoniakuitstoot daalde in dezelfde periode slechts fractioneel. 85% van de ammoniakuitstoot wordt veroorzaakt door veehouderij en het gebrek aan daling komt overeen met het gebrek aan innovatie in deze sector. Alle boekhoudkundige trucs en regelgeving die boeren tot waanzin drijven, weten niet te voorkomen dat hier geen resultaat geboekt wordt. Het enige resultaat is overspannen agrariërs en een hoop mesttransport over de weg. Sterker nog, de laatste jaren is er een stijging te zien van de hoeveelheid ammoniak die neerdaalt. In Friesland is deze stijging het sterkst. Of de moderne melkfabrieken langs de snelweg in Heerenveen hier debet aan zijn is een schot voor





open doel. Deze op subsidie draaiende melkverwerkers met een hoop omzet en weinig financiële winst boeken zijn dan in ieder geval nog indirect verantwoordelijk voor een stijgende lijn: die van de ammoniakemissie. Een prachtig resultaat waar we trots op mogen zijn: #Trots op de boer. De LTO weet de politiek te verleiden tot het in twijfel trekken van de RIVM-cijfers, maar de echte dataspecialist heeft al lang gezien wat een fijnmaziger meetnet op gaat leveren: het is nog erger dan momenteel gemeten. Dat komt omdat er nu een hoop emissie 'hotspots' niet in het landelijke meetnet zitten... Een structurele oplossing lijkt verder weg dan ooit en daarom gooit de Minister maar weer eens een financiële kluif in het hondenhok van natuurbeheerend Nederland: een paar miljoen om de effecten van de stikstofdepositie op te lossen, maar deze effecten zijn niet op te lossen met geld en herstelmaatregelen.

Met deze achtergrondinformatie is het een klein wonder te noemen dat de kwaliteit van de Bakkfeansterdunen en het Mandefjild nog heel behoorlijk te noemen is. Analyses van de bodem laten zien dat het hier in verhouding nog meevalt ten opzichte van de rest van Nederland en dat het soms op 1 of 2 parameters vastzit dat de vegetatie niet hoogwaardiger is dan zich nu present. Soms is dit een kwestie van langjarig het huidige beheer volhouden en soms is het lastiger. Zo blijkt in natuurontwikkelingsterreinen op het Mandefjild de hoeveelheid fosfaat in de grond als gevolg van eerder landbouwkundig gebruik nog veel te hoog om 'leuke' soorten van heischraal grasland te krijgen, maar tegelijkertijd zijn op deze locaties de bodems niet ernstig verzuurd en ziet de mineralenbeschikbaarheid er goed uit. Afplaggen is de eerste reactie van de natuurbeheerder om dit probleem te ondervangen, maar zoals uit een recente langjarige studie naar de effectiviteit van afplaggen blijkt, is het niet alleen hosanna als tot dit soort grondverzet wordt overgegaan. Met het afgraven van de grond worden ook de goede zaken afgevoerd. Schrale vegetaties zijn schimmelgedomineerde bodemgemeenschappen en die worden bruut verstoord als de kraan begint te scheppen. Zo stopt de nitrificatie en hoopt ammonium zich op in de bovenste bodemlaag. Grijs kronkelsteeltje en gewoon haarmos profiteren van deze omstandigheden en voorkomen de ontwikkeling van het gewenste eindbeeld. En ondertussen maakt de das zich nergens druk om. En de werkelijke waarde van het gebied laat zich vooral zien in de indrukwekkende lijst met insecten die in het gebied gevonden zijn, waarvan sommige landelijk uniek zijn.

Recreatie

In het afwisselende gebied leven niet alleen allerlei dieren, er broeden ook verschillende vogelsoorten met elk hun terreinvoorkeur: Boomleeuwerik, geelgors, groene specht, kleine bonte specht, wielewaal en appelvink. Helaas dreigt het gebied wat dit betreft aan zijn eigen succes ten onder te gaan. Er zijn wandelaars, wandelaars met aangeliijnde hond, fietsers, ATB-ers en daarnaast ook allerlei niet toegestaan gebruik: loslopende honden, feestende jongeren, crossmotoren, commerciële yogaklassen, hardloopclics en alles wat een mens bedenken kan. Jaarlijks vinden één of meer bijtincidenten plaats in de schaapskudde en de hoeveelheid klachten van jonge gezinnen over honden, hun bazen en bijbehorende stront is wekelijks niet op één hand te tellen. Hoewel mensen wel flesjes en zakjes chips naar het gebied toe kunnen nemen, blijkt het voor sommige lastig om de lege verpakking die toch een stuk minder weegt, weer mee naar huis te nemen. De hondenpoep wordt grotendeels keurig in zakjes gedaan, maar helaas lukt het niet iedereen om dit in de daarvoor aangewezen bakken te legen. Nu zitten deze na een mooie zondagmiddag ook meestal stampvol en sommige mensen zien zich dan genoodzaakt om het maar in het bos achter te laten. Elke maandagochtend is It Fryske Gea bezig om het gebied weer wat toonbaar te maken. Maar in plaats van dat dit gezien en gewaardeerd wordt, neemt de onverschilligheid van sommige bezoekers alleen maar toe. Openstellingsregels worden bij herhaling overtreden. Er zijn zelfs mensen die al meer dan 6 bekeuringen hebben ontvangen voor hetzelfde delict! Zij maken liever hun eigen regels in plaats van zich te houden aan de wensen van de terreineigenaar. Onze toezichthouder moet continu aanwezig zijn om de zaak in de gaten te houden. Dit alles maakt dat It Fryske Gea in gewetensnood is. Zijn we nu een natuurorganisatie of een pretpark? Een beetje van beide is het enige juiste antwoord in Bakkefean, maar we willen het wel leuk houden voor alle goedwillende bezoekers, ons eigen personeel, vee en de natuur. Daarom heeft de vaste bezoeker deze zomer al vastgesteld dat er een aantal wijzigingen in het terrein hebben plaatsgevonden. Het drukste deel van het terrein is momenteel voorzien van een schapenraster wat de honden scheidt van de schapen. Een belangrijk bijeffect is dat de ongecontroleerde loop de duinen in eruit is wat zich al vrijwel direct uitbetaalde in een waarneembare rust onder de fauna. Het is in het veld nog niet helemaal klaar, maar de bedoeling is dat mensen met aangeliijnde honden straks om het raster heen kunnen wandelen. De wandeling over het oude



deel is straks alleen nog maar wandelend zonder hond toegestaan. Ook fietsen wordt op dit deel niet langer toegelaten. We zijn nog in gesprek met Staatsbosbeheer hoe we een aantrekkelijk vervolg kunnen geven aan deze zonering, want we zien dat we alleen met terreininrichting het gebied zo kunnen zoneren dat èn de verschillende recreantengroepen elkaar niet bijten èn dat er ook nog iets van natuurwaarde in het gebied overblijft. Bakkefean is een complexe verzameling van kwaliteit, bedreigingen, belangen en kansen en dat maakt het beheerswerk daar erg interessant. Ik hoop met deze bijdrage aan het jaarverslag een beetje inzage gegeven te hebben in waar wij allemaal tegenaan lopen.

Michel Krol, Districtshoofd Súd
It Fryske Gea.

Natoer Nijs Oktober 2020

De vogeltrek is in al zijn facetten weer losgebarsten. Veel meldingen van grote groepen overvliegende ganzen, lijsters, graspiepers, veldleeuweriken, vinken en kepen. Wat zien wij er nou van in ons dorp? Goeie vraag. De meeste trek is merkbaar langs de kust en het IJsselmeer, maar ook vanaf trek (tel)posten. Een uurtje geduldig opletten wat er overvliegt kan desnoods ook gewoon vanuit de tuin.... Op een ochtend, 18 oktober, een tweetal uurtjes geteld vanuit de tuin. Enkele honderden **Vinken**, een enorme groep (90 bijeen) **Kepen**, **Sijsjes**, **Veldleeuwerik**, **Koperwiek**, **Zanglijster** en **Kramsvogel**, maar ook **Kol-**, **Toendrariet-**, en **Grauwe**



Vink

ganzen trokken over. Later op de dag een **Bladkoninkje** bij Ecofeen...Vanaf Ameland bereikte mij het bericht van honderden overtrekkende Buizerds, (totaal plm. 800 vogels!!). Ja de eilanden zijn wat dat betreft spekkoper. Op zo'n moment vliegt het me aan. Ik moet weg, vogelen. Gelukkig was ik net terug van een weekje Texel en had ik mijn portie ruim gehad. Krenten in de pap (niet jaloers worden!): Blauwstaart, Bruine Boszanger, Roze Spreeuw, Pallas'Boszanger, Bladkoninkje, Europese kanarie en over zee o.a. Alk, Parelduiker, Jan-van-genten, Zeekoeten, Zee-eenden enz. Maar tussen al dit vogelgeweld ook de rust gevonden om paddenstoelen te zien. Tja, op de eilanden toch weer veel andere soorten.

Waarnemingen

Vogels

Late Boerenzwaluwen nog tot half oktober overvliegend. Begin oktober pleisterde enkele dagen een **Bladkoninkje** (foto), bij de ingang Biskopsreed naar de Duurswouderheide. Het vogeltje heeft zich ook fraai laten zien.

Grote Gele Kwikstaarten werden gemeld door Tiny Groustra (in haar tuin bij de vijver), door Oene Roelsma, Siep Luinenburg en ondergetekende (2 over het dorp op 18 oktober). Let er eens op. De soort is aan te treffen bij vijvertjes, plasjes en ook dammetjes in sloten.

Paddenstoelen

In het Venebos, tov. De Stripe, veel paddenstoelen. Een korte opname: **Toefige Labyrintzwam**, **Witte Tandzwam**, veel **Russula's**, **Boleten** en **Mycena's**.

Nienke Stuiver meldde een aantal prachtige **Porseleinzwammen** op een beuk in de Slotsingel.



Helaas kan een paddenstoelenexcursie, wat wel in de planning lag, door Corona geen doorgang vinden. Maar goed, er is veel te zien tijdens een boswandeling.

Zoogdieren

Een doodgereden **Otter** werd gemeld langs de Klauwertswei te Siegerswoude. Het dier is opgehaald voor onderzoek.

Tip: De waarnemingen kunnen online worden bekeken op de website: www.natuur-bakkeveen.nl. Kies optie “links” en dan waarnemingen in Bakkeveen. Verder kunt u een kijkje nemen op

www.natuurverenigingen-opsterland.nl. Op die site o.a. mededelingen en artikelen van onze vereniging. Meldingen graag weer bij Koert Scholten: Liefst online op: kokoscho@xs4all.nl. Tel nr.542017.



Bladkoning

Van het bestuur

Het is een wonderlijk jaar. De Natuerferiening Bakkefean e.o. (NFB) heeft geen jaarvergadering kunnen organiseren, geen excursies of cursussen, geen enkele bijeenkomst. Wij willen niet teveel zeuren over corona, dat doet iedereen toch al. We blijven hopen op een vaccin en zullen zodra dat kan onze gebruikelijke werkzaamheden hervatten.

Intussen gaan diverse andere taken wel door. Vooral de vrijwilligers van de NFB waren actief, daarover hieronder meer.

Er was een prettig overleg met de wethouders de Vries en Postma, samen met Geaflecht; prettig omdat de sfeer positief was en we duidelijk de indruk kregen dat de gemeente meer dan voorheen geneigd is om natuur en landschap te beschermen en te behouden. We hebben gesproken over biodiversiteit (die helaas achteruit holt, wij maken ons veel zorgen hierover), over de uitwerking van het bomenbeleidsplan die nog moet komen, over het bermbeleid en over de bedreigingen van ons landschap. Concrete toezeggingen zijn echter niet gedaan.

Er zijn brieven uitgegaan naar de gebiedscommissie, de Friese Milieufederatie en de gemeente over diverse onderwerpen. Met Staatsbosbeheer zijn we in overleg over de aanpak van een deel van de Duurswouder Heide. Aan de leden is een uitgebreide nieuwsbrief uitgegaan, ter vervanging van de ledenvergadering. De lezing die Michel Krol, terreinbeheerder van It Fryske Gea van onder andere de Bakkeveenster Duinen en de Heide van Allardsoog, eigenlijk zou houden op de jaarvergadering, hebben de leden al ontvangen per mail. Wie dat wenst kan de lezing ook nalezen op onze website: <https://www.natuur-bakkeveen.nl>

[mandefjild en bakkefeenster dunen gebied met twee gezichten](#)

Vrijwilligers zijn intussen op diverse plekken zeer actief geweest.

Nestkasten

Vrijwilligers van NFB hebben afgelopen lente 150 nestkasten opgehangen. langs de Bakkefeanster Vaart, de Nije Drintse Wei en de Nijefeansterwei, we hebben daar eerder al over bericht. 50 van de nestkasten waren door de gemeente ter beschikking gesteld. Deze 50 kasten zijn nogal kwetsbaar gebleken: 20 ervan waren eraf gewaaid en deels ook stuk. Ze bleken aan elkaar geniet te zijn en



niet geschroefd. De vrijwilligers van de NFB hebben de overblijvende 30 kasten van de bomen gehaald om ze te verstevigen, te herstellen waar nodig en te reinigen. Een groot deel (80%) bleek bewoond te zijn geweest, heel mooi!

Van Gerard Bremmer, beheerder groen, natuur en landschap in Opsterland, hebben we het aanbod gekregen dat Maatwurk nu de nestkasten zal aanpassen: vastschroeven, een vast dak in plaats van een (moeizaam) afneembaar dak, en een schoonmaakluik aan de zijkant. Maatwurk maakt ook 20 nestkasten erbij volgens dit model. De kosten voor deze 20 nieuwe nestkasten zijn voor rekening van de gemeente.

Vrijwilligers zullen de nestkasten opnieuw ophangen wanneer Maatwerk klaar is met deze klus. De overige 100 nestkasten zullen voor de lente nog worden schoongemaakt.

Slotlaan

Op 1 december zijn Jan Hendriks, Jouke Bouius en Claartje Slofstra aan de gang gegaan met het inzaaien van de bermen langs het nieuwe fietspad Slotlaan. Over dit project heeft Jan Willem Zwart, terreinbeheerder Natuurmonumenten van o.a. de Slotplaats, in de vorige Slûswachter uitgebreid geschreven. Er is zaad van 25 verschillende soorten inheemse planten die schaduwminnend zijn en op zand en onder bomen willen groeien. De Slotlaan is ingezaaid aan één kant van het fietspad, tot even voorbij het sportterrein



Het zaad werd gemengd met zand. Er zijn zes kruiwagens met zand+zaad verspreid!



Steunpalen en spalken waren nodig!

van de Survivalclub. Jan Willem Zwart, die na afloop kwam kijken, was buitengewoon dankbaar en tevreden!

Oud ooievaarsnest

Nabij de petgaten bij de bovenloop van het Koningsdiep is lang geleden een ooievaarsnest geplaatst op een hoge paal. Het is nooit bewoond geweest door ooievaars. De paal is intussen nogal beschadigd. Jan Hendriks en Oene Roelsma hebben de paal nu versterkt en een valkenkast aan de paal bevestigd. Over dit plan is de gebiedscommissie geraadpleegd en is er overlegd met de bewoner van de boerderij ter plaatse. Nu maar hopen dat een valkenpaar zich daar gaat vestigen. Valken voeden zich voornamelijk met muizen.

Eendenkorven

Binnenkort zullen vrijwilligers van NFB in de Bakkeveenstervaart eendenkorven plaatsen. De wilde eend gaat helaas erg achteruit. Met eendenkorven wordt nestgelegenheid geboden aan deze soort. Het wetterskip is akkoord met deze plaatsing onder voorwaarden. Jaarlijks zullen de korven na de broedperiode verwijderd moeten worden in verband met het noodzakelijke opschonen van de vaart en de oevers. Jouke Bouius heeft vier korven aangeschaft en gaat in februari met andere vrijwilligers en professionele hulp de palen en korven plaatsen in de vaart.

welkoop
verstand van tuin & dier

Echt verstand van voeding

Bij Welkoop hebben we echt verstand van de beste voeding voor jouw dier. Voor honden en katten, maar ook voor paarden en knaagdieren hebben we een passend voedingsadvies. Hoe groot is het dier? Hoe oud? Beweegt hij veel of weinig? Het speelt allemaal een rol bij de juiste voeding.

Kom voor een gratis advies naar de winkel. En onze adviseurs hebben zoveel kennis en ervaring dat we het hele jaar door durven te zeggen: voeding niet goed, geld terug met onze 100% tevredenheidsgarantie.



Jubbega Gorredijksterweg 54

Prestaties om in te lijsten



Annelies Atsma

Makelaardij Gorredijk

www.makelaardijgorredijk.nl

Hoofdstraat 6 - 8401 BZ Gorredijk

Telefoon: 0513-769055 E-mail: info@makelaardijgorredijk.nl

**KEES
& SITA**
Kappers

Keesensitakappers.nl

Molenwal 2
8401 CD Gorredijk
tel. 0513-461580

Woensdagavond geopend

tekenbureau **Bijlsma**

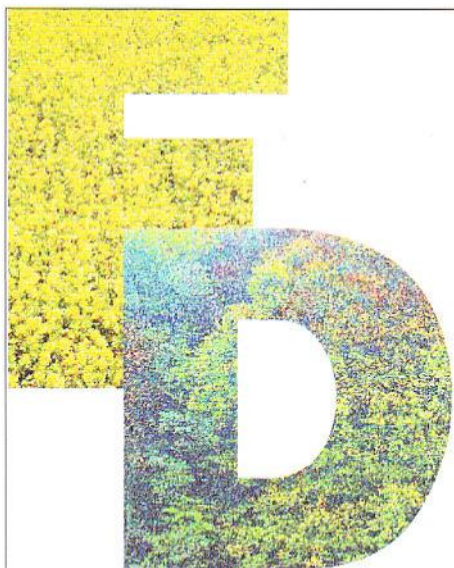
makelaardij **Bijlsma**

Voor al uw taxaties, verkopen, aankopen, bouwkundig tekenwerk
B.F. Bijlsma, Brouwerswal 12 te Gorredijk, telefoon 0513 - 466740



plas & dras pompen

www.poortmansolar.nl

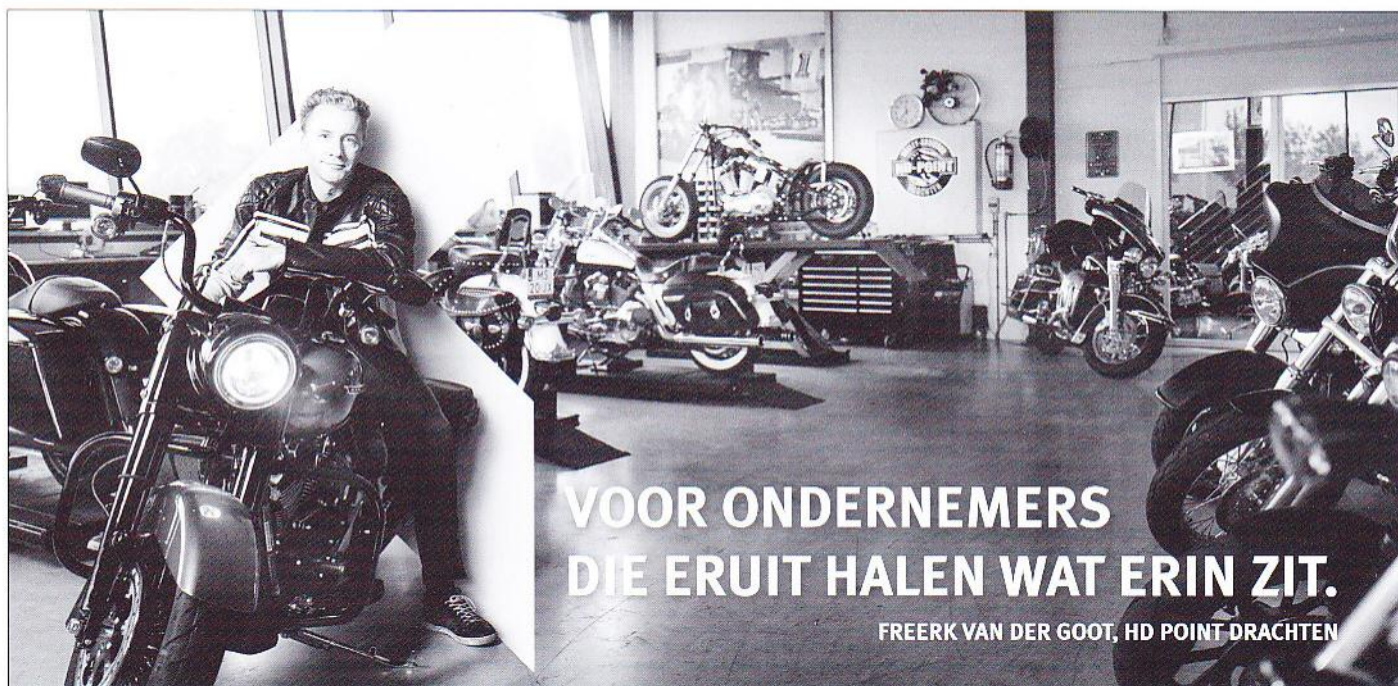


*Brengt groen
tot leven!*

HOVENIERSBEDRIJF FEITZE DIJKSTRA

- Tuinadvies ■ Tuinontwerp ■ Tuinaanleg
- Tuinonderhoud ■ Boomverzorging ■ Bestrating
- Schuurtjes ■ Vlonders ■ Vijvers

Tolbaas 14 Gorredijk • Tel.: 0513-461277
Mob. 06-29515461 • www.feitzedijkstra.nl



**VOOR ONDERNEMERS
DIE ERUIT HALEN WAT ERIN ZIT.**

FREERK VAN DER GOOT, HD POINT DRACHTEN

Uw ambities voor de volle 100% waarmaken. Door 24/7 met u mee te denken op het gebied van accountancy en fiscaal advies. Meer dan 100 betrokken topprofessionals die nooit concessies zullen doen aan uw doelen en uw plannen om ze te bereiken. In voor- en tegenspoed. Uw zaken raken ons immers net zo goed.

**Van der Veen
& Kromhout**
registeraccountants • belastingadviseurs

www.kromhout.com